

HAMMER BAKKER

FRILUFTSPLAN / 2020

Aalborg Kommune

Den Danske NATURFOND

DANSK BOTANISK FORENING

Kolofon

Titel: Hammer Bakker Friluftsplan / 2020

November 2020

1. udgave, 1. oplag

Udarbejdet for Aalborg Kommune, Den Danske Naturfond og Dansk Botanisk Forening af Urban Goods sammen med områdets brugere.

Design og layout: Urban Goods

Forside- og bagsidefoto: Den Danske Naturfond

Fotos: Aalborg Kommune, Jonas Christensen, Den Danske Naturfond, Helle Flou, Erling Larsen, Mads Nørgaard Madsen, Lotte Marinussen, Urban Goods

Kontakt:

Aalborg Kommune

Park & Natur

By- og Landskabsforvaltningen

Stigsborg Brygge 5

9400 Nørresundby

www.aalborg.dk

Indhold

Indledning.....6
Benyttelse og beskyttelse af Hammer Bakker.....6
Oplevelseskvaliteter i Hammer Bakker.....6
Formål med friluftsplanen.....7
Friluftsplanens opbygning 9

Processen bag 10

Friluftsbrugeren 12
Organiserede og selvorganiserede brugere 12
Den typiske friluftsbruger 12
Kommende brugere 14
Strategi med udgangspunkt i brugerne 14

Rammer for friluftslivets udfoldelse.....16
Politikker og strategier 17
Regler og restriktioner 17

Stillezoner og friluftszoner.....18
Stillezone 18
Friluftszone.....18
1) Vestbjerg Bakker - Stillezone 18
2) Torndal Høj / Gennem Bakkerne - Friluftszone.....18
3) Den Gamle Hede - Stillezone 19
4) Institutionsområdet - Friluftszone 19

Vision.....20

Grundprincipper for udvikling.....22

INDSATSOMRÅDER.....25

Natur- og kulturhistorie 27
Markante fortællinger 28
Istiden og det bakkede landskab 28
De hellige bakker 29
Hærvejen og Kongevejen 30
Naturens udvikling 30
Institutionerne ved bakkerne 32
Bevaring og fremhævelse af fortidsminderne.....34
Aktiver områdets udsigtspunkter.....36
Formidling i området... 37

Adgang.....41
Eksisterende faciliteter 41
P-pladser i området 41
Adgangsveje 43

Infopunkter 44
Infopunkternes funktion og formål.....44
Placering af infopunkter.....45
Naturpleje i projektområdet.....46
Adgang til indhegnet projektområde.....46
Græsningens positive effekter.....46
Formidling af naturplejen og de vilde dyr.....46
Adfærdsregler og kodeks.....48
Regler for færdsel i projektområdet.....48

Stier og ruter.....53
Eksisterende ruter.....53
De tre vandreruter.....53
Hærvejsruten – cykelrute og vandrerute.....54
MTB-rute.....55
Langrendsløjpe.....56
Opgradering af ruter og udnyttelse af stisystemer.....57
Karakterfulde ruter i Østbåndet.....59
Vilde vidder i Vestbåndet.....60
Rundt om projektområdet.....61

Støttepunkter.....65
Et netværk af unikke naturoplevelser.....65
Steder vi mødes.....65
Støttepunkt: Shelterpladsen.....66
Støttepunkt: Dansepladsen.....68
Potentielt støttepunkt: Pitsvej ved Vandtårnet.....69
Potentielt støttepunkt: Vestbjerg Bakker.....70
Potentielt støttepunkt: Torndal.....71

Formidling.....75
Eksisterende formidling.....75
Digital formidling.....75
Fysisk formidling i området.....76
Flerstrenget formidling.....76
Indhold – hvad skal formidles?.....76
Adressering – hvordan skal vi formidle det?.....78
Udformning – hvor skal det formidles?.....79

Organisering.....82
Partnergruppen.....82
Naturrådet.....82
Inddragelse, medejerskab og medansvar.....82
1) Formidling.....83
2) Faciliteter.....83
3) Drift 83
4) Citizen science.....84

Indledning

Foto: Mads Nørgaard Madsen

Benyttelse og beskyttelse af Hammer Bakker

Hammer Bakker er et helt særligt naturområde, som bruges og nydes af mange. Stedet er et stort aktiv for de lokale beboere i den nærmeste periferi af Hammer Bakker. Desuden er det et naturområde, der ligger bynært til Aalborg, og derfor bruges bakkerne også som et rekreativt helle og som en tiltrængt kontrast til storbyens leben. Hammer Bakker er et grønt skatkammer for Nordjylland.

For at værne om de naturkvaliteter, som Hammer Bakker rummer, har en partnergruppe bestående af Aalborg Kommune, Den Danske Naturfond og Dansk Botanisk Forening lanceret en omfattende naturgenopretning af et over 700 hektarer stort projektområde i Hammer Bakker. Naturgenopretningen vil de næste år resultere i en rigere natur, som er endnu mere spændende at gå på opdagelse i. Det vil give bedre mulighed for at komme tæt på særlige dyr og planter, og det vil fremhæve områdets storslåede landskab.

For at skabe et godt udgangspunkt for både benyttelse og beskyttelse af naturen i Hammer Bakker har partnergruppen taget initiativ til udarbejdelsen af denne friluftsplan for projektområdet.

Mulighederne for friluftsliv skal udfoldes, så det bliver nemt at være aktiv i naturen. Samtidig er hele udgangspunktet for friluftslivets udfoldelse i Hammer Bakker den unikke natur. Derfor er det afgørende, at vi ikke kommer til at belaste naturen unødigt, men lader udvikling gå hånd i hånd med naturbeskyttelse. Friluftsplanen er derfor underlagt både den helhedsplan og den naturplan, der også er udarbejdet for Hammer Bakker.

Oplevelseskvaliteter i Hammer Bakker

Hammer Bakker ligger højt placeret i det hævede gamle havbundsområde. Det stærkt kuperede landskab byder på en helt særlig naturoplevelse med vidtstrakte udsigter, dybe dale og høje bakketoppe.

I projektområdet findes der i dag en række forskellige naturbilleder fra krat over højstammede bøgeskove til plantager af mørk nåleskov. Her findes åbne heder og sletelandskaber samt en række større og mindre søer og vandhuller. Alt sammen er det med til at give de besøgende muligheder for at vælge ture med meget forskelligt indhold.

Naturen i Hammer Bakker udmærker sig også ved at være hjemsted for mange sjældne dyr, planter og svampe. Du kan blandt andet opleve særlige sommerfugle som brun pletvinge, forskellige arter af perlemorsommerfugl, violetrandet ildfugl og engblåfugl. Området er også en vigtig bolig for fugle som duehøg, hvepsevåge og natravn, der alle er sjældne i Danmark. Hammer Bakker er også et af de få steder i landet, hvor du kan finde planter som hønsebær, guldblomme og kobjælde. Som følge af naturgenopretningen vil du med tiden kunne opleve en summen af liv i kraft af en særlig rig biodiversitet i området.

Hammer Bakker har som et af Aalborg Kommunes største sammenhængende naturområder stor værdi og tiltrækningskraft for byerne i kanten af bakkerne, men også for gæster fra Aalborg og længere væk. Til trods for nærheden til byen er der her en særlig mulighed for at trække sig tilbage, opleve stilheden og lade op.

Formål med friluftsplanen

Formålet med friluftsplanen er at give plads til et bredt spekter af ikke-motoriseret friluftsliv i respekt for naturen. Den skal understøtte et friluftsliv, hvor man kan opnå såvel mental som fysisk sundhed med udgangspunkt i oplevelser af naturen og landskabet.

Projektområdet i Hammer Bakker er stort, og naturen i området er forskelligartet. Der er bynære områder og mere afsides områder. Der er områder, hvor planter og dyreliv kan fungere udmærket sammen med højt menneskeligt aktivitetsniveau, og der er områder med mere sårbar natur, hvor vi skal passe mere på, når vi færdes. Det skal friluftsplanen være med til at rammesætte, så friluftslivets aktiviteter sker på tilsigtet vis, ved at slid og forstyrrelser kanaliseres og styres mest hensigtsmæssigt.

Friluftsplanen skal give plads til såvel det stille friluftsliv med vandring, svampeture, ro og fordybelse, men også til det mere aktive, motionsprægede friluftsliv som f.eks. ridning, orienteringsløb og cykling.

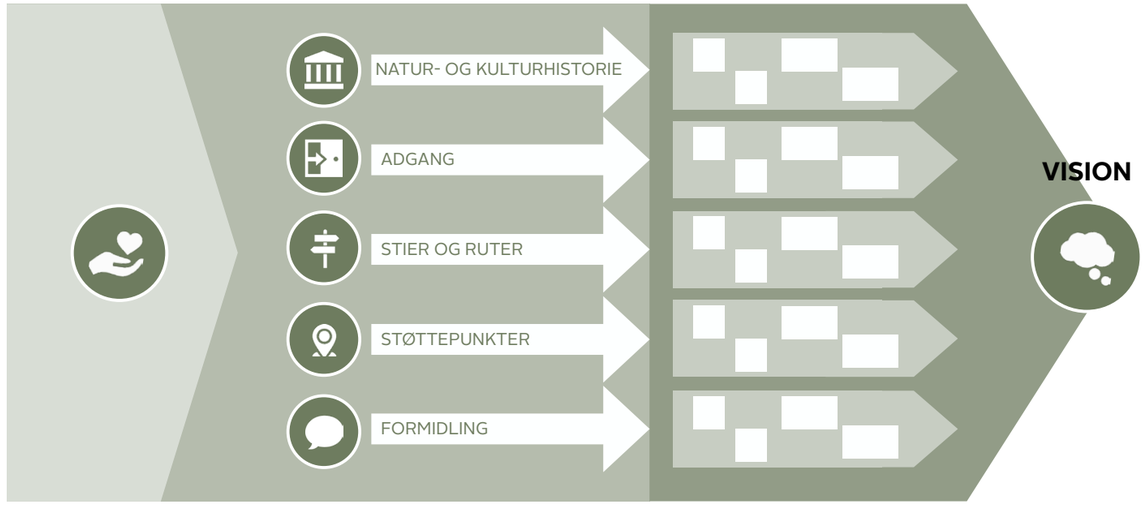
Friluftsplanens opbygning

Friluftsplanen præsenterer en vision for friluftslivet i Hammer Bakker, som er den retning, vi skal stræbe efter, når vi udfolder friluftslivet i bakkerne. Der vil pågå et arbejde efter denne plan er udgivet, hvor der løbende bliver eksekveret på planen, og planen bliver tilpasset de behov og muligheder, der opstår, når særligt naturgenopretningsprojektet begynder at folde sig ud. For at imødekomme denne dynamiske udvikling er der i friluftsplanen beskrevet en række principper for det gode friluftsliv i Hammer Bakker. Principperne tjener som udgangspunkt og rettesnor, når der skal udvikles nye tiltag inden for friluftslivet i Hammer Bakker. Det er det fundament, fremtidige tiltag skal stå på.

Friluftsplanen er bygget op om fem overordnede indsatsområder, som er centrale for friluftslivet i Hammer Bakker: Natur- og kulturhistorie, Adgang, Stier og ruter, Støttepunkter samt Formidling. Hvert indsatsområde rummer en beskrivelse af de eksisterende udfordringer og muligheder indenfor det pågældende indsatsområde. Ligeledes rummer hvert indsatsområde en beskrivelse af en række konkrete tiltag, der kan forbedre rammerne for friluftslivet i respekt for naturen.

Slutteligt beskrives organiseringen bag friluftsplanen, og hvem der medvirker til at realisere planen.

God læselyst!

Kort tv.

Markering af projektområdet for friluftsplanen i Hammer Bakker

Processen bag

I udviklingen af friluftsplanen er der løbende inddraget både borgere, repræsentanter for forskellige brugergrupper og interesseorganisationer. Desuden er der afholdt interviews med forskellige fagpersoner indenfor naturpleje og friluftsliv samt afholdt samtaler med potentielle samarbejdspartnere. Indsigterne fra inddragelsesprocessen er løbende blevet sat i spil som en stafet, hvor idéer fra tidligt i processen senere er blevet prioriteret og kvalificeret af de inddragede aktører.

6. juni 2018

Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter

Til borgermødet i Vodskov Kultur & Idrætscenter deltog ca. 300 borgere, foreninger og andre interesserede til et offentlig møde om naturgenopretningsprojektet.

24. april 2019

Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter

Til borgermødet deltog mellem 150 og 200 borgere fra området og bidrog med idéer og input indenfor temaerne natur, friluftsliv og kulturhistorie. Mødet blev afholdt i Vodskov Kultur & Idrætscenter.

2. juli 2020

Workshop med brugerrepræsentanter

På workshoppen, som blev holdt ved AMU-centeret i Hammer Bakker, deltog knap 30 repræsentanter fra et bredt spænd af eksisterende brugergrupper i Hammer Bakker bl.a. spejdere, vandrere, løbere, ryttere, cykelryttere, MTB-ryttere, naturinteresserede, fugleinteresserede, kulturhistoriske interesserede, uddannelsessektoren og borgerforeninger. Fokus var på at finde fælles løsninger på dilemmaer for friluftslivet i Hammer Bakker og på at prioritere og kvalificere idéer fra de tidligere borgermøder.

7. september 2020

Workshop med Naturrådet

Workshoppen blev afholdt i Kultur- og borgerhuset i Grindsted for Naturrådet for Hammer Bakker. Naturrådet består af repræsentanter fra borgerforeningen Landsbyklynge for Hammer Bakker (Rundt om Hammer Bakker), Lodsejersammenslutningen for Hammer Bakker, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening. De blev præsenteret for et udkast til principper for friluftsplanen samt indsatsområder. Disse blev kommenteret og kvalificeret af Naturrådet.

Foto: Lotte Marinussen

Friluftsbrugeren

Der opleves i disse tider en stigende interesse for at komme ud i naturen. Friluftsplanen er både for dem, der allerede bruger området, og for potentielle, nye brugere. Som bruger er vi med til at forme området – både konkret, når vi slider på området og sætter vores spor som f.eks. de gamle hulveje i Hammer Bakker vidner om, men også i forhold til de aktiviteter, der foregår i bakkerne, fra det traditionelle friluftsliv som vandring til nyere friluftsdiscipliner som geocaching. Derfor har vi kigget på, hvem der i dag bruger området og hvordan.

Organiserede og selvorganiserede brugere

Friluftsbrugere rummer alt fra borgere, der benytter naturen til motion i højt tempo, til de naturinteresserede brugere, som bruger naturen til at observere dyr og planter, og til dem, der bare går en tur i bakkerne. I denne sammenhæng er betegnelsen friluftsbruger brugt om alle de brugere, som benytter Hammer Bakker til rekreative formål, hvad enten det er til afslapning, motion, læring eller noget helt fjerde.

I Hammer Bakker er der i dag allerede en række organiserede friluftsbrugere, som benytter området på forskellig vis. Desuden er der en række skoler og institutioner i området bl.a. omkring det nordlige Vodskov, som benytter Hammer Bakker ved flere lejligheder.

Ligeledes benyttes Hammer Bakker til flere aktiviteter, som ikke er organiseret i foreninger eller grupper, men som typisk foregår på egen hånd eller i uformelle grupperinger med familie eller venner.

Hammer Bakker rummer således allerede i dag mange forskellige brugergrupper og bliver benyttet til mange forskellige former for friluftsaktiviteter. Brugergrupperne kan til tider have modstridende ønsker og behov for udfoldelsen af deres friluftsaktivitet, men fælles for dem er, at de vægter naturen og udelivet højt og ser en særlig kvalitet i netop den natur og det landskab, som Hammer Bakker tilbyder.

Den typiske friluftsbruger

Aalborg Kommune har fået foretaget en undersøgelse af borgernes brug af naturområder i kommunen. Undersøgelsen er udarbejdet af

Organiserede brugere i området

De organiserede friluftsbrugere rummer bl.a. følgende grupperinger:

- Danmarks Naturfredningsforening
- Dansk Ornitologisk Forening
- Dansk Vandrelaug
- DGI
- Foreningen Vandtårnet i Hammer Bakker
- Friluftsrådet
- Hammer Bakker MTB
- Hammer Bakker Runners
- Landsbyklyngen Rundt om Hammer Bakker
- Lodsejersammenslutningen Hammer Bakker
- Lokale vandreklubber
- Rideskoler
- Spejdere
- Vodskov Motions Cykel Club
- Aalborg Orienteringsklub
- Aalborg Trail Builders

Selvorganiserede brugere og selvorganiserede aktiviteter

De selvorganiserede friluftsbrugere rummer bl.a. følgende aktiviteter og interesser:

- Cyklister
- Fugleinteresserede
- Geocaching
- Hundeluftere bl.a. ved Hundeskoven
- Børnefamilier på kælketure
- Løbere
- Naturfotografer
- Natur- og planteinteresserede
- Overnatning i shelters
- Picnic
- Rappelling ved Vandtårnet
- Sanketure
- Svampejagt
- Vandrere

Userneeds i 2017 og viser, at Hammer Bakker, i weekenden, er det næstmest besøgte naturområde i Aalborg Kommune.

Den typiske bruger (både i hverdagen og i weekenden) bor mere end 10 km fra Hammer Bakker. 71 % af friluftsbrugerne bruger området til at gå en tur. Dermed er Hammer Bakker det naturområde i undersøgelsen som mest udpræget bliver brugt til denne aktivitet. 19 % er der for at lufte hund, 14 % er der for at samle svampe eller bær, 13 % ser på fugle eller andre dyr, mens 7 % er der for at motionere/løbe, og 7 % bruger området på cykel. Dermed er området det område, blandt undersøgelsens fem primære områder, der er mindst benyttet på cykel. Hammer Bakker er også kendetegnet ved at være det område i undersøgelsen næst efter Lille Vildmose, hvor folk i overvejende grad besøger området med det formål at opleve naturen (59 % af respondenterne).

De besøgende friluftsbrugere er i dag ganske godt tilfredse med at bruge området. Hammer Bakker vurderes til 4,4 i tilfredshed på en skala fra 0-5, hvilket gør det til det naturområde i kommunen, som folk er mest tilfredse med næst efter Mølleparken. (Kilde: Userneeds, "Aalborg Kommune, De Grønne Områder", november 2017).

Kommende brugere

Det forventes, at Hammer Bakker i den kommende tid vil tiltrække endnu flere brugere end i dag. Det skal ses i lyset af en generel tendens til stigende naturforbrug blandt danskerne, men også i lyset af, at partnerskabet mellem Aalborg Kommune, Den Danske Naturfond og Dansk Botanisk Forening giver mulighed for udvidet adgang for offentligheden på et endnu større areal end hidtil. Dertil kommer, at naturgenopretningen vil betyde, at man vil kunne opleve en helt enestående natur i fremtiden, hvilket kan blive en attraktion for flere naturinteresserede.

Strategi med udgangspunkt i brugerne

Den viden, vi har om den eksisterende målgruppe, og formodningen om flere fremtidige brugergrupper, betyder grundlæggende, at vi i den videre udvikling af friluftslivet i Hammer Bakker skal:

1) Bygge videre på de eksisterende kvaliteter

Friluftsoplevelsen i Hammer Bakker skal bygge videre på mange af de eksisterende karakteristika for Hammer Bakker i dag:

- Der er en stor tilfredshed omkring den oplevelse, som Hammer Bakker giver i dag.
- Naturen er i overvejende grad i centrum for oplevelsen.
- Friluftsbrugerne kommer både fra nærområdet og er tilrejsende udefra (mere end 10 km væk).
- Hammer Bakker benyttes fortrinsvis til aktiviteter i mere langsommeligt tempo som at gå en tur, lufte hund, samle svampe eller se på fugle.

2) Skabe plads til udvikling

Flere fremtidige brugere; offentlig adgang til et større areal i Hammer Bakker og mulighed for en ny type naturoplevelse end i dag betyder, at der er behov for, at friluftslivet kan udvikle sig:

- Friluftsplanen skal tage højde for, at flere friluftsbrugere vil benytte bakkerne.
- Friluftsplanen skal være så fleksibel, at der er mulighed for at inkludere endnu ukendte brugergrupper eller typer af friluftliv.
- Friluftsplanen skal opgradere informationsniveauet, så der tages højde for at føre nye friluftsbrugere godt ind i Hammer Bakker og føre eksisterende brugere godt ind i de nye forandringer i bakkerne.

Årstidernes aktiviteter i Hammer Bakker

Hammer Bakker tilbyder oplevelser inden for friluftslivet hele året. Her er noget af det, du kan opleve i løbet af året.

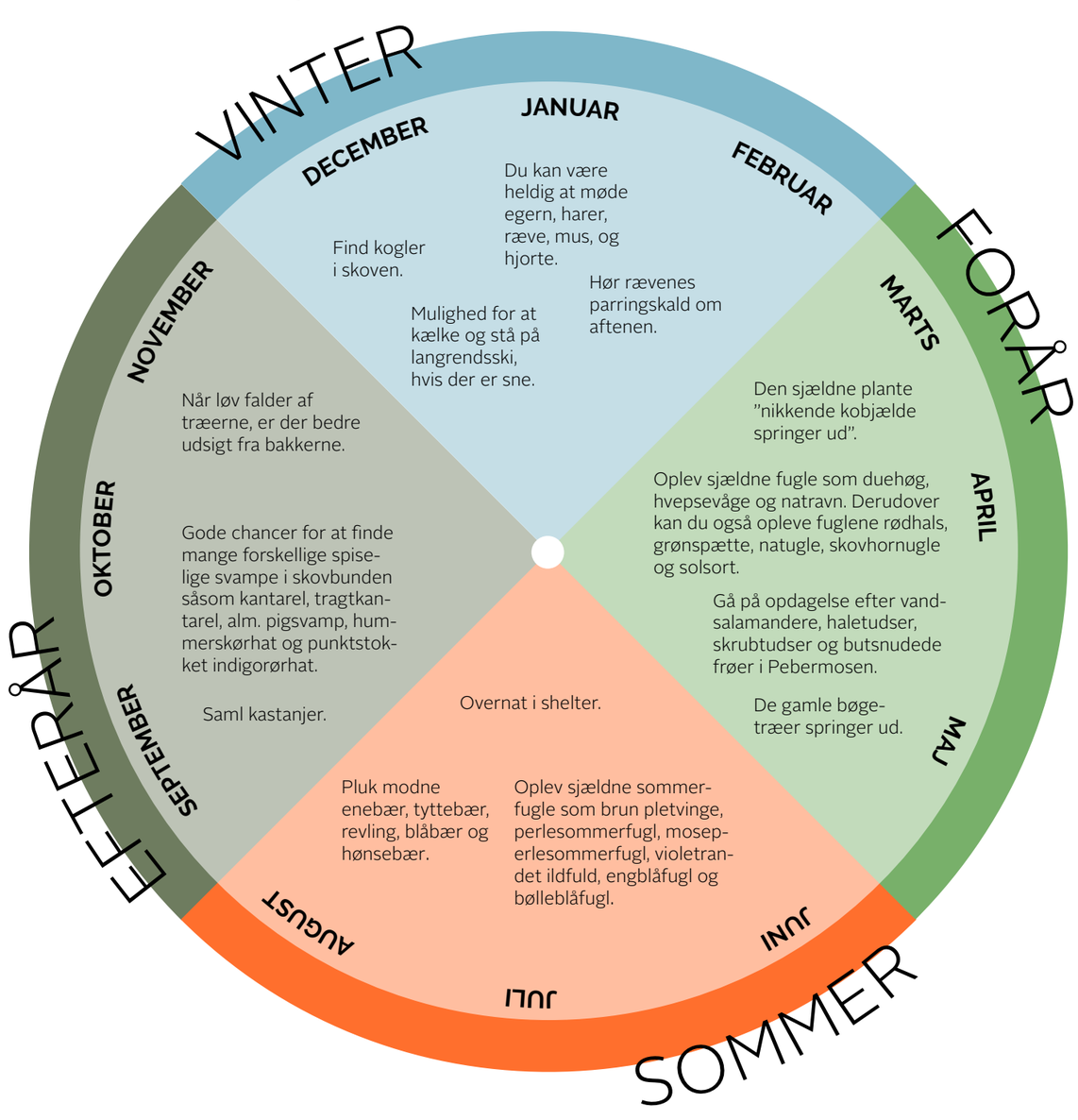

Foto: Den Danske Naturfond

Rammer for friluftslivets udfoldelse

Naturen i Hammer Bakker er hele udgangspunktet for, at det er attraktivt at dyrke friluftslivet i Hammer Bakker, hvad enten det drejer sig om at gå en tur i skovområderne og nyde den friske luft, være på jagt efter spiselige svampe i skovbunden, iagttage den sjældne duehøgs dybe vingeslag eller spæne ned ad bakkerne i fuld løb. Derfor kommer naturen først. Til at hjælpe os med at værne om den er udarbejdet en helhedsplan for Hammer Bakker og en naturplan for projektområdet i Hammer Bakker. Friluftsplanen er underlagt de retningslinjer, der er præsenteret i helhedsplanen og naturplanen.

Politikker og strategier

Friluftslivet i Hammer Bakker skal ske i overensstemmelse med Aalborg Kommunes gældende politikker og strategier på området, hvor Natur-, Parker- og Udelivspolitikken "Under Åben Himmel" er den mest centrale. Aalborg Kommune arbejder med udgangspunkt i følgende politikker, der spiller ind på friluftslivet i Hammer Bakker:

Aalborg Kommunes politikker og strategier:

- Sundhed: "Sundhedspolitik 2019-2022"
- Frivillighed: "Frivilligstrategi for Aalborg Kommune"
- Fritid: "Fritidspolitik 2016"
- Natur, parker og udeliv: "Under Åben Himmel – Politik for natur, parker og udeliv - Vision 2025" samt "Rig natur i Aalborg Kommune - en strategi for biodiversitet"
- Handicap: "Handicappolitik – mere end en hensigtserklæring"

Regler og restriktioner

I forhold til adgang og færdsel i projektområdet er adgangsforholdene på linje med dem, som gælder for offentligt ejede skove og naturområder jf. Naturbeskyttelseslovens regler for rekreativ færdsel i naturen. Reglerne om offentlighedens adgang til naturen findes i Naturbeskyttelseslovens kapitel 4 og "Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen – BEK nr. 852 af 27/06/2016". Det betyder i praksis, at der bl.a. vil være adgang til området døgnet rundt, fladefærdsel til fods og på hest i fredskovsområder. Projektområdet er nabo til en række private lodsejere, hvor adgangsforholdene efter Naturbeskyttelsesloven er mere restriktive. Eksempelvis er adgang her begrænset til mellem solopgang og solnedgang og hovedsageligt henvist til veje og stier (læs mere om færdsel og adgangsforhold under "Adgang" på s. 41).

Projektområdet er underlagt en række beskyttelsesforanstaltninger, der indeholder restriktioner som bl.a. begrænser mulighederne for anlæg, eller som minimum forudsætter dispensationer til f.eks. byggeri, anlæg og anden etablering af friluftsfaciliteter. Disse forhold skal tages i betragtning, når der planlægges etablering af friluftsfaciliteter og informationsfaciliteter som eksempelvis støttepunkter (læs mere om støttepunkter under "Støttepunkter" på s. 65). Restriktioner i forhold til anlæg kommer først og fremmest fra:

- Fredning
- Beskyttet natur
- Fredskov
- Beskyttelseslinjer omkring fortidsminder
- Natura 2000

Disse restriktioner og deres betydning for projektområdet er uddybet i naturplanen for Hammer Bakker.

Stillezoner og friluftszoner

I Helhedsplanen for Hammer Bakker inddeles Hammer Bakker i to områdetyper – stillezone og friluftszone. Det sker for at sikre, at aktiviteter i området foregår under hensyntagen til områdets natur og de arter, der er følsomme overfor forstyrrelser fra mennesker. Der er ikke tale om adgangsbegrænsning i nogen af zonerne, men et forsøg på at styre færdslen og understøtte forskellige former for friluftsliv – både den stille naturoplevelse og den mere motionsprægede.

Stillezone

I stillezoner må man i udgangspunktet gerne færdes som friluftsbruger, men det er på naturens præmisser og under særlig hensyntagen til områdets fugle- og dyreliv. Her understøttes den fredfyldte naturoplevelse, så man kan få oplevelsen af uberørt og vild natur. Der vil normalvis ikke færdes ret mange mennesker i området, og der vil være et minimum af faciliteter. De faciliteter, der vil være her, vil appellere til en fredsommelig naturoplevelse. Derfor prioriteres stillezoner friholdt for organiserede aktiviteter såsom orienteringsløb og cykelløb. I stillezoner er der mulighed for at få pulsen ned og opleve stilheden i naturen.

Friluftszone

Friluftszonerne udpeges i områder med større brugerpres. I friluftszonerne styres tilgængelighed og brug gennem etablering af dertil indrettede faciliteter eksempelvis bålhytter, shelters, p-pladser mm. I friluftszonerne vil der (i overensstemmelse med "Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen") være mulighed for at søge tilladelse til en aktivitet, hvis deltagerantallet overstiger 30 personer, og for aktiviteter for skoleklasser, spejdere og lignende, hvis deltagerantallet overstiger 50. Erhvervsmæssige arrangementer kræver i udgangspunktet tilladelse fra projektejerne. Det gælder eksempelvis sportsarrangementer, herunder orienteringsløb; aktiviteter, der forudsætter afmærkninger m.v. med materialer, der ikke naturligt forekommer på stedet eller ikke naturligt forsvinder i løbet af få dage; organiserede aktiviteter, der afvikles i nattetimerne; lejrslagning og lignende. I friluftszoner er der mulighed for at få pulsen op og i højere grad mulighed for at møde andre friluftsbrugere – stadig i respekt for den natur, man befinder sig i.

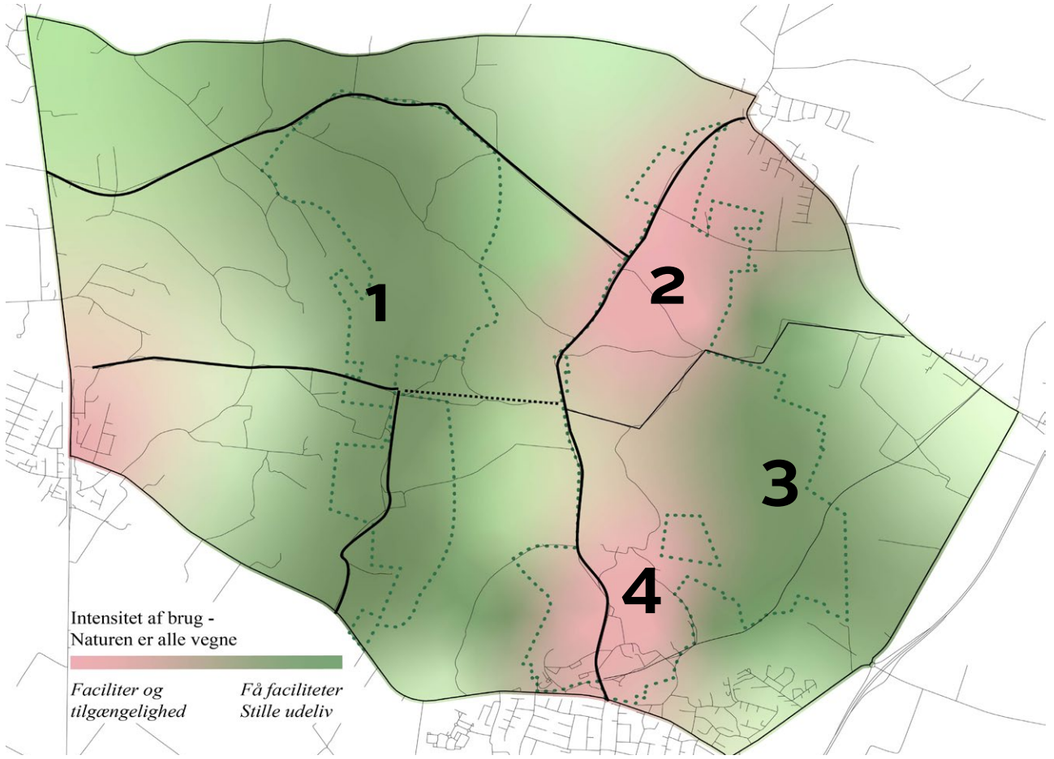
Der vil være tæt sammenhæng mellem faciliteterne og tilgængeligheden og den brug og påvirkning, der er fra besøgende på et område. Hvis der er god tilgængelighed, parkering, gode stier, vand og komfort i form af toilet og bord-bænkepladser m.v., vil der være en større mængde besøgende i det enkelte nærområde. De fleste besøgende vil bevæge sig rundt i nærområdet, og de færreste vil bevæge sig længere væk.

1) Vestbjerg Bakker - Stillezone

Området udlægges til lysåben græsningsskov, hvor der vil være glidende overgange mellem den lysåbne og mere lukkede skov. Der vil være et begrænset udbud af faciliteter, og faciliteterne vil skulle understøtte den fredfyldte naturoplevelse og overnatning i det fri. Et begrænset anlæg af stisystemer skal give plads til, at man kan opleve naturens vildskab og endda fare lidt vild i bakkerne (læs mere herom under "Stier og ruter" på s. 53).

2) Torndal Høj / Gennem Bakkerne - Friluftszone

Området i den nordøstlige del af projektområdet prioriteres som friluftszone. Det skyldes områdets placering i tilknytning til byområdet ved Grindsted, og at området allerede i dag indgår i flere markerede rute, som benyttes

hyppigt. Samtidig er det eksisterende naturområde p.t. præget af plantagedrift og indeholder dermed en begrænset biodiversitet. Derfor vil der være mulighed for at håndtere en større brug af området fra friluftsudøvere. Det kan ske i form af et støttepunkt og andre faciliteter, der formidler og styrer tilgængeligheden og brugen. Hvis der ønskes organiserede aktiviteter eller arrangementer, er det ligeledes her, de vil kunne udfolde sig.

3) Den Gamle Hede - Stillezone

Den værdifulde natur, der findes i dette område, er det bærende for zonen. Færdsel i området skal afstemmes med naturværdierne, og derfor planlægges der ikke yderligere udbygning af de eksisterende ruter og stisystemer i området. Der vil være et minimum af faciliteter, og fokus for friluftslivet er på de eksisterende kvaliteter i området såsom det dyre- og planteliv, som den gamle hede tilbyder samt kulturhistorien i området.

4) Institutionsområdet - Friluftszone

Området nord for Vodskov ligger bynært, og der er allerede i dag en intensiv brug både fra institutionerne og fra Vodskovs befolkning. Området er præget af en eksisterende koncentration af friluftsfaciliteter og -tilbud såsom hundeskov, vandrerute, MTB-rute og kulturhistoriske steder og bygninger. Det er også her flere tilrejsende friluftsudøvere vil tilgå området, såfremt de kommer fra den nordøst-gående motorvejsforbindelse fra Aalborg. Samtidig rummer institutionsområdet den største kapacitet af p-pladser. Der vil i et vist omfang kunne gives tilladelse til organiserede aktiviteter eller arrangementer i dette området. Det forventes ikke, at der foretages større udbygninger af de eksisterende ruter i dette område, men gerne en opgradering af oplevelseskvaliteterne på udvalgte punkter langs de eksisterende ruter (se mere herom under "Stier og ruter" på s. 53).

Vision

Hammer Bakker er et sted, hvor alle kan opleve storslået natur på naturens betingelser, hvor vi kan lade op som mennesker, og hvor glæden ved at være i naturen fører til respekt for naturens små og store vidundere.

Foto: Den Danske Naturfond

Grundprincipper for udvikling

Friluftsplanen bruger disse grundlæggende principper for at styre og rammesætte udviklingen og realiseringen af indholdet i planen. Principperne er ikke oplistet i prioriteret rækkefølge, men er sidestillede principper.

❀ I respekt for naturen

De enestående naturressourcer, der er i Hammer Bakker, er hele omdrejningspunktet for friluftslivet og grunden til, at det er interessant at have et aktivt friluftsliv netop her.

Som brugere skal vi værne om naturen og al friluftsliv skal ske i respekt for naturen i området.

❀ For naboer og gæster

Hammer Bakker udmærker sig ved at være omkranset af en række mindre byer. Samtidig ligger det ikke langt fra Aalborg og i umiddelbar nærhed til motorvej.

Friluftslivet i Hammer Bakker skal ske til gavn for og under hensyn til områdets naboer såvel som brugere udefra.

❀ Få pulsen op og pulsen ned

Allerede i dag er der i Hammer Bakker en mangfoldighed af friluftsaktiviteter og brugergrupper, og der vil komme endnu flere forskellige brugergrupper til.

Der skal både være plads til at få pulsen op og få pulsen ned. Vi ønsker at der fortsat gives plads til et bredt og varieret udbud af friluftsaktiviteter under hensyntagen til naturen.

❀ Giv plads til aktiviteter i hverdagen

Hammer Bakker bliver brugt som en del af manges hverdag. Nogle har deres daglige rute i bakkerne, nogle bor i bakkerne og andre bruger bakkerne til hverdagslige, hobbybaserede friluftsaktiviteter. Hammer Bakker er ikke et outdoor eventspace.

For at sikre en bæredygtig brug af naturen og for at udnytte områdets nærhed til bymiljøer, ønsker vi at give plads et varieret udbud af friluftsaktiviteter til hverdagsbrug.

❀ Fremhæv det særlige ved bakkerne

Hammer Bakker rummer nogle enestående stedsspecifikke kvaliteter i landskabet og naturen – såsom det kuperede terræn, den vilde natur samt den store biodiversitet og artsrigdom.

For at skabe et endnu mere attraktivt og unikt område skal vi fokusere på de særegne kvaliteter, der her tilbyder ét stort, vildt naturområde, med mulighed for at nyde både udsigt og terræn.

Foto: Jonas Christensen

❀ Skab en fælles fortælling

De mange forskellige brugere af Hammer Bakker har fokus på forskellige kvaliteter i området og kan have forskellige behov, der ikke altid komplementerer hinanden. I den sammenhæng kan det være en udfordring at skabe indbyrdes forståelse for de forskellige aktørers brug af området.

Friluftslivet i Hammer Bakker skal forenes i en sammenhængende fortælling, der rummer de forskellige brugere, og som prioriterer en positiv formidling af muligheder og begrænsninger for aktiv udfoldelse i naturen.

❀ Vær sammen om udviklingen

Der er allerede mange forskellige brugere af Hammer Bakker, som hver især har en særlig indsigt i området og en ekspertise inden for udfoldelse af et aktivt friluftsliv. Det skal friluftsplanen udnytte og bygge videre på.

I udviklingen af nye faciliteter og aktivitetsmuligheder skal der være fokus på at samarbejde med områdets eksisterende og kommende friluftsaktører og have blik for deres viden, behov og ønsker.

Indsatsområder

Friluftsplanen indeholder følgende fem indsatsområder, som vil blive uddybet i det følgende:

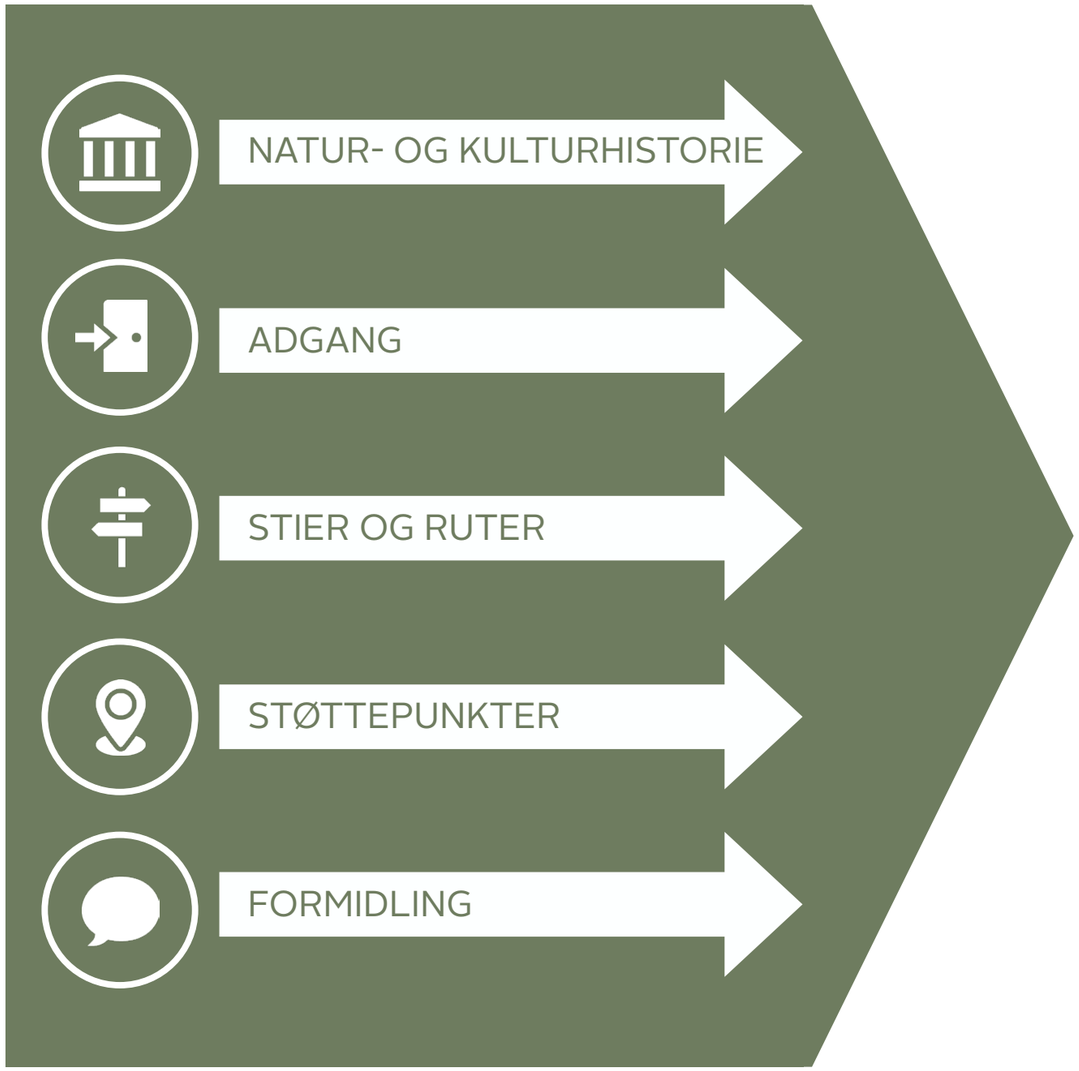

Foto: Den Danske Naturfond

Foto: Lotte Marinussen

Natur- og kulturhistorie

Paradisdalen, Pankløften, Røverdalen, hulveje, Kongevej, hellige kilder og talrige gravhøje. Stederne vidner om de næsten eventyrlige fortællinger, der gemmer sig i bakkerne. Her er mulighed for at rejse tilbage i tiden i de historiske spor, som former området. For som navnene antyder, er der i Hammer Bakker en særlig sammenhæng mellem kulturhistorien og landskabet.

Kulturhistorien i tal

- 50 fredede fortidsminder
- Heraf er 49 af dem gravhøje (og omtrent lige så mange ikke fredede gravhøje)
- 4 anbefalede seværdige fortids-minder fra Slots- og Kulturstyrelsen.
- 2 Hærvejsforløb
- 1 Kongevej
- 200 år gamle bøgetræer
- Danmarks 6. største gravhøj, Kone-høj/Horsehøj lige nord for Vodskov.
- 7 mindesten
- Højeste gravhøj ligger 88 m over havets overflade.
- 24,3 m højt vandtårn fra 1939 nord for Vodskov.
- Over 800 patienter var indskrevet under Åndssvageforsorgens anstalt ved Vodskov i den årrække, hvor der var flest tilknyttede patienter på stedet.

Markante fortællinger

Istiden og det bakkede landskab

Det, der er Hammer Bakkers største aktiv som friluftsdestination, har sin oprindelse i noget af den ældste historie i området. Bakkerne og det stærkt, kuperede terræn, der rejser sig som et monumentalt højdedrag over det ellers flade Vendsyssel, stammer tilbage fra sidste istid (115.000 - 10.000 år f.Kr.), hvor de blev formet af gletsjere, der skubbede sand og grus sammen.

Selv i dag er det ikke svært at forestille sig, hvordan bakkerne, som følge af havstigningen for ca. 12.000 år siden, efter istiden blev til en ø i ishavet. Bakkernes fremkomst er en historie om, hvordan isen og havet formede de høje bakker og dybe dale. Det er netop dette landskab, som er attraktivt for friluftsbrugeren, hvad enten det drejer sig om at bestige højen, nyde udsigten eller få sus i maven over nedkørslen.

Bakkerne er spektakulære, også fordi de er en kontrast til meget af det øvrige landskab på disse kanter. De skiller sig ud i horisonten, og derfor er de også blevet dyrket op gennem historien som et helt særligt sted.

Bakkernes betydning for de mennesker, som er kommet her gennem tiderne, ses også ved den udbredte brug af stednavne. Blandt stednavnene benævnes bakker, høje, dale og sågar bjerge. Mere end 20 bakker og 10 dale har fået tildelt navne. Stednavnene fortæller om bl.a. skjulesteder for røvere, bavnebål, tingsteder og mytiske sagnvæsner.

De hellige bakker

Det ejendommelige ved bakkerne har betydet, at de gennem tiderne er blevet set som et symbol på noget, der rækker ud over mennesket selv, og har været dyrket som en helligdom. Rundt om i bakkerne ligger ikke mindre end 49 fredede gravhøje som levn fra oldtiden (og omtrent lige så mange gravhøje uden fredningsmærkning). Langt de fleste gravhøje i området er rundhøje, men der findes også grupper af langhøje.

Høje og dale

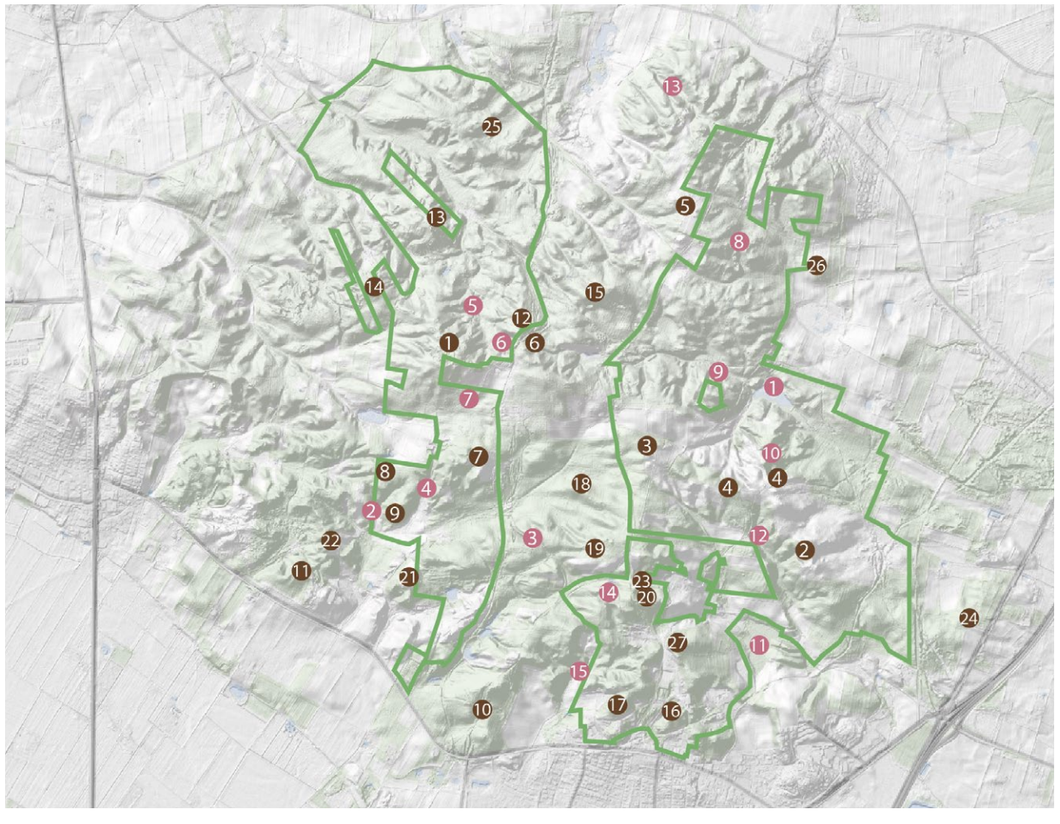
Høje og bakker

1. Tinghøj
2. Korsdalshøj
3. Brødlands Høj
4. Tvillingehøjene
5. Torndals Høj
6. Ørndals Høj
7. Østbjerg Bakke
8. Skelhøj
9. Kællingehøj
10. Kikkenborg Høj
11. Sviehøj
12. Krishøj
13. Spindebakken
14. Bålbakke
15. Søbakken
16. Konehøj/Horsehøj
17. Møgelbjerg
18. Kirkebakke
19. Springbakke
20. Stenhøj
21. Tiphøj
22. Karlsbjerg
23. Langbakke
24. Brødbakke
25. Helligkildehøjene
26. Blæshøj
27. Stenhøjx

Dale og lavområder

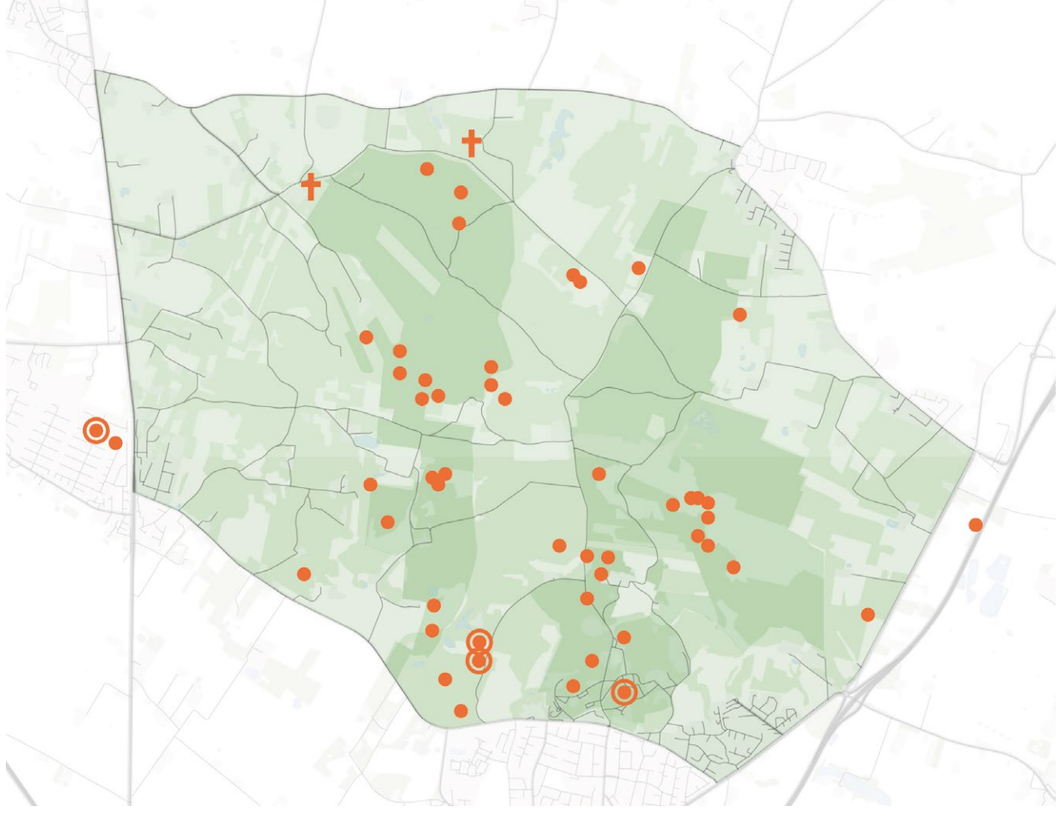
1. Pebermosen
2. Kællingdalen
3. Pankløften
4. Paradisdalen
5. Sønderskoven
6. Røverdalen
7. Ørndalen
8. Rytterplantagen
9. Bakkeskoven
10. Hestedal
11. Storemose
12. Korsdal
13. Dybdal
14. Vester Skeldal
15. Løvdal

Projektområdet

Fredede fortidsminder og kirker

- Kirke
- Fredet fortidsminde
- Fredet fortidsminde med status af lokal seværdighed jf. Slots- & Kulturstyrelsen

Ved Kikkenborghøjene nordvest for Vodskov ligger to fredede langhøje Østlyng og Hammer – den sidste er registreret som dysse eller jættestue fra stenalderen (dateret 3950 - 2801 f.Kr.), den første er ikke nærmere dateret end oldtid (3950 - 501 f.Kr.). Begge er fremhævede som lokale seværdigheder af Slots- og Kulturstyrelsen.

Ved Stenhøjen lige nord for Vodskov ligger endnu en fredet langhøj, også fra stenalderen.

Bevæger man sig lidt nordligere finder man Konehøj/Horsehøj, som også er fremhævet af Slots- og Kulturstyrelsen som en lokal seværdighed. Gravhøjen her er en rundhøj fra bronzealderen. Med sine 8 x 55 meter tager den pladsen som Danmarks 6. største gravhøj.

Endelig fremhæver Slots- og Kulturstyrelsen også Kløvhøjen i Vestbjerg som en seværdig gravhøj. Her er tale om en rundhøj fra bronzealder (dateret 1700 - 501 f.Kr.), der stikker op og skiller sig markant ud fra det omgivende bymiljø.

De talrige gravhøje i Hammer Bakker er ofte højt beliggende i terrænet heraf nogle med (potentielt) vidtstrakte udsigter. Gravhøjene er for størstedelen overgroede med skov og krat.

Bakkernes guddommelige aura er også siden blevet dyrket op gennem historien, hvilket kirkerne i området vidner om. Hammer Kirke og Sulsted Kirke, der begge er opført i 1100-tallet, ligger bemærkelsesværdigt for sig selv – tæt på intet andet end naturen.

Lidt sydvest for Hammer Kirke ligger også en nu udtørret hellig kilde, Helenekilde. Kilden fortaltes at have helbredende og helende egenskaber og blev brugt helt op i 1800-tallet. I dag er rejst en mindesten af Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred.

De mange gravhøje er et godt billede på, hvordan kultur- og naturhistorie smelter sammen i landskabet. Der er dermed potentiale for at mærke historiens vingesus i bakkerne og blive mindet om de tider, der har været før vores egen.

Hærvejen og Kongevejen

Hammer Bakker har også en historik for gennem mange hundrede år at være et vigtigt trafikknudepunkt. Den gamle Kongevej fra Aalborg delte sig ved Hammer Bakker i en gren mod Hjørring og i en mod Sæby i øst. Kongevejene var oprindelig anlagt for at sikre kongen og ikke mindst hans hær fri færdsel i hele landet og blev samtidig en vigtig forbindelse til Vendsyssel. I 1800-tallet afløstes de af mere moderne landeveje, men Hammer Bakker rummer stadig rester af Kongevejene og de talrige tilslutningsveje på kryds og tværs.

I dag kan du cykle eller gå via Hærvejsruten, der løber gennem bakkerne som et vidne om den historiske trafikale hovedåre. Den rekreative rute kobler sig op på en mere end 500 km vandrerute og 450 km sammenhængende cykelrute fra Skagen til Padborg.

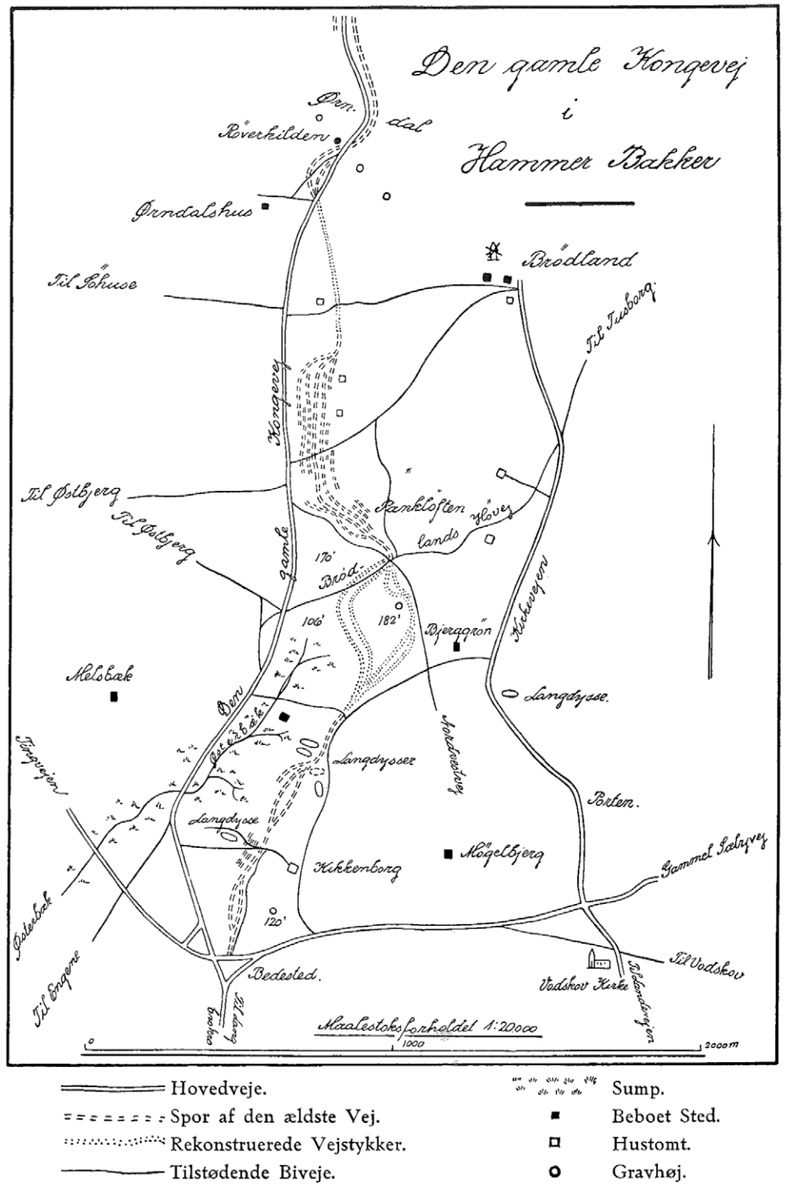
Naturens udvikling

Efter sidste istid lå Hammer Bakker i et helt lysåbent landskab. Siden da skete der, som i resten af Danmark, en gradvis tilgroning med naturlig løvskov. Helt frem til 1600-tallet dækkede skoven bakkerne. Herefter førte væksten af landsbyerne i kanten af bakkerne (Vodskov, Grindsted, Vestbjerg og Uggerhalne) til en stigende udnyttelse af skoven til brænde, tømmer, gærder og græsning. I midten af 1800-tallet lå det meste af Hammer Bakker som et stort lysåbent hede- og overdrevsområde.

I slutningen af 1800-tallet begyndte en betydelig skovrejsning i området især på initiativ af godsejer Harald Branth i nord og sagfører Anders Olesen i syd. De to herrer opkøbte og tilplantede store dele af bakkerne med nåleskov i perioden fra 1882-1910. Selv i dag ses deres betydning for Hammer Bakker tydeligt bl.a. i stednavne som Brandts Plantagevej samt Harald Brandts Mindesten på Krishøj og Sagfører A. Olesens mindesten i krydset ved Søhusevej og Gennem Bakkerne samt Sagfører Olesens bænk i Møgelbjerg Plantage nordvest for Vodskov.

Sidenhen har Hedeselskabet været en markant aktør i området i kraft af selskabets ejerskab og drift af 450 hektarer i Hammer Bakker, der bl.a. har omfattet Branths Plan-

Historisk kort over den gamle Kongevej

tage ved Sulsted samt Østbjerggård Plantage og Rytterplantagen i Vodskov. I juli 2018 opkøbes Hedeselskabets arealer af Den Danske Naturfond. Det har ført til, at projektområdet for denne friluftsplan i dag ejes af partnerskabet mellem Den Danske Naturfond, Aalborg Kommune og Dansk Botanisk Forening. P.t. udgør projektområdet mere end 700 hektarer i bakkerne, hvilket er mere end 1/3 af Hammer Bakkers areal. Naturgenopretningen som er iværksat i projektområdet indbefatter kort fortalt, at de plantager af nåletræer, som findes i bakkerne i dag, vil blive nedlagt, så vi i stedet vil opleve et mere varieret og åbent landskab med heder, overdrev, naturlig løvskov og græsningslandskaber.

I dag er der ingen rester af den oprindelige skov fra før 1600-tallet tilbage i Hammer Bakker. Skovene er domineret af nåletræsplantninger, men man kan dog stadig finde store bevoksninger af gamle flerstammede bøgetræer. De gamle flerstammede bøgetræer er resultatet af tidligere tiders skovdrift med stævninger, hvor man har udnyttet, at løvtræer er i stand til at sætte nye skud fra den tilbageværende træstub efter fældning. Det betyder også, at selvom den ældste skov, der er registreret i dag, anslås at være 140 år gammel, så er det sandsynligt, at de ældste flerstammede bøgetræer (bøgerøller) udspringer af stubbe og rødder fra den oprindelig skov, hvilket betyder at de (men ikke træernes stammer) er mere end 200 år gammel. I dag kan større skovområder af ældre løvtræer opleves særligt i området mellem Brandts Plantagevej og Sulsted Kirkevej; skoven omkring Krishøj og Tinghøj; ved Østbjerg (i den sydvestlige del af bakkerne) samt ved Korsdal nord for Vodskov.

Institutionerne ved bakkerne

Bakkernes helende kræfter og ejendommelige natur, som blev dyrket i oldtiden, fik fornyet fokus i starten af det forrige århundrede. I 1915 etableredes en institution under Åndssvageforsorgen i området nord for Vodskov. Projektet blev ledet af læge og professor Johan Keller, som var pioner inden for udviklingen af Åndssvageforsorgen i Danmark og bl.a. kendt for oprettelsen af anstalten i Brejning ved Vejle. Området blev doneret af sagfører Anders Olsen, angiveligt for at sikre områdets unikke natur og miljø. De rekreative omgivelser spillede også en vigtig rolle for placeringen, bl.a. er det bemærkelsesværdig, hvorledes anstalten er indpasset i forhold til den omgivende natur.

Ved åbningen i 1916 ankom fire mandlige patienter fra Brejning som de første i den række af mange hundrede brugere, der i årene op til vor tid har været beboere i Anstalten. Med en løbende udvidelse af kapaciteten på anstalten havde man i 1966 omkring 800 patienter, næsten 100 patienter over normeringen og tilsvarende mere personale (i disse tal medregnes også Vodskov-filialen i Mariager, der åbnede i 1940). Anstalten Vodskov fik også sit eget sygehus, der blev indviet i 1961.

I 1980 overtog Nordjyllands Amt driften fra Staten. I dag rummer området nord for Vodskov både i og omkring den tidligere anstalt en række specialinstitutioner bl.a. forskellige botilbud, beskæftigelsestilbud samt skole- og pasningstilbud for både børn, unge og voksne med forskellige former for udviklingshandicap.

Foto: Urban Goods

Bevaring og fremhævelse af fortidsminderne

Bakkernes symbol på helligdom og de talrige gravhøje rummer et potentiale for en særlig oplevelse for friluftsbrugeren, hvor man kan se naturen- og kulturhistorien smelte sammen i ét landskab. Desværre er langt de fleste fortidsminder i dag tilvoksede og fremstår derfor skjulte. I nogle tilfælde er det gået ud over gravhøjenes stand.

Pleje af fortidsminder som gravhøje handler i overvejende grad om pleje af den bevoksning, der er ved fortidsminderne. Det er nemlig ikke ligegyldigt, hvad der vokser på fortidsminderne, fordi nogle former for vegetation nedbryder fortidsminderne og fremmer deres forfald. Hvis fortidsminderne skal bevares til vores efterkommere i mange generationer, må vi derfor formindske det naturlige forfald så meget som muligt. Lovgrundlaget for plejen af fortidsminderne er Museumslovens § 29 e, stk. 1. De er uddybet i "Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder – BEK nr 1514 af 14/12/2006" og nærmere forklaret i "Vejledning om pleje af fredede fortidsminder".

Aalborg Kommune er som offentlig ejer forpligtede til at pleje fortidsminder på deres arealer inden for projektområdet. Dansk Botanisk Forening og Den Danske Naturfond kan som private ejere pleje deres fortidsminder selv. Ligesom der er indgået en aftale mellem projektejerne om, at Aalborg Kommune varetager den daglige drift af projektområdet, anbefales det at pleje af fortidsminder indgår i denne driftsaftale. Det er Nordjyllands Historiske Museum, der fører tilsyn med de fredede fortidsminder i bakkerne. Tilsynet sker i samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsen, der har det overordnede ansvar for hele landets fredede fortidsminder.

De private lodsejere i Hammer Bakker kan vælge at pleje deres fortidsminder selv indenfor lovgrundlaget og de vejledninger, der er udarbejdet til pleje af fredede fortidsminder.

Private ejere kan bede kommunen om at pleje deres fortidsminder eller indgå i samarbejde om det, men kommunen er ikke forpligtet til det. Kommunernes pleje er ofte forbundet med en adgangsordning for besøgende.
I forlængelse af friluftsplanen anbefales det at undersøge, om der er fortidsminder udenfor projektområdet, som er af særlig interesse for offentligheden, og hvor det giver mening at samarbejde om bevarelse og formidling af fortidsminderne.

Prioritering af indsatsen omkring pleje af gravhøjene kræver en nærmere undersøgelse af gravhøjenes stand samt vegetationsforhold omkring dem evt. i samarbejde med Nordjyllands Historiske Museum. En detaljeret oversigt over fredede såvel som ikke fredede fortidsminder samt registrering af tilsynet og fortidsmindernes historiske data findes på Slots- og Kulturarvsstyrelsens hjemmeside Fund og Fortidsminder: www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder.

Nedenfor er en ikke udtømmende liste over fortidsminder, der er værd at undersøge yderligere, fordi de enten har en særlig historie tilknyttet eller en særlig oplevelseskvalitet som f.eks. en udsigt eller er i en særlig beskaffenhed.

I projektområdet:

- Konehøj/Horsehøj
- Helligkildehøjene
- Tinghøj
- Bålbakke
- Kællingehøj
- Tvillingehøjene
- Østbjerghøjene
- Stenhøj

I periferien:

- Østlyng + Hammer, nordvest for Vodskov: Fremhævet som lokal seværdighed af Slots- & Kulturstyrelsen
- Ørndalshøj: Registreret ved besigtigelse i 1929 som "Måske den landskabeligt set smukkeste beliggende Gravhøj i Hammer Bakker, vid udsigt: Hammer og Sulsted Kirker, Brødlandssøen, Millinghøje, Torndal Høj og Højhuset."
- Torndalhøj: Tidligere registrering af højen notere: "Kan øjnes helt nede fra Kællingbjerg i Nørre Kongerslev Sogn på grænsen af den lille Vildmose."
- Tiphøj, mellem Vestbjerg og Vodskov
- Kikkenborg Høj: Gammelt tingsted for Kjær Herred

Foto: Urban Goods

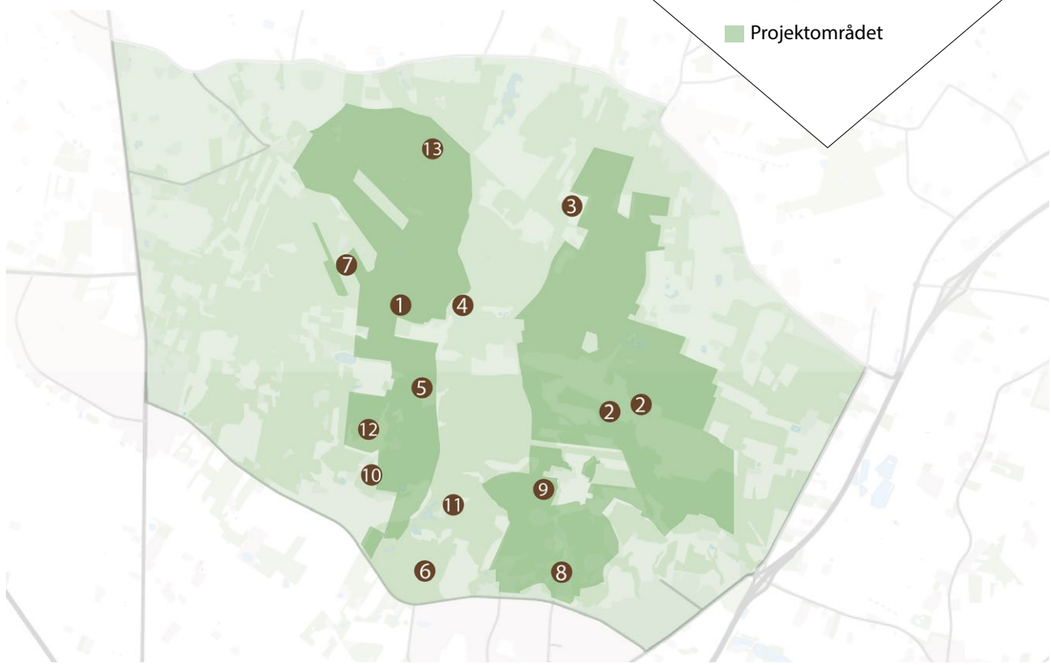

Foto: Erling Larsen

Aktiver områdets udsigtspunkter

De tilgroede gravhøje er også en udfordring i forhold til at udnytte bakkerne som udsigtspunkt over det ellers flade omkringliggende landskab. Bakkerne rummer potentiale for langstrakte kig og vidder med udsyn til bl.a. Limfjorden, Aalborg skyline, Kattegat og Jyske Ås. Karakteristisk for bakkerne er, at de gode udsigtspunkter ikke nødvendigvis ligger blandt de højeste bakker, men knytter sig til de bakker i periferien af Hammer Bakker, hvor højdeforskellen mellem fladlandet og bakkerne er tydeligst og udsynet derfor flere steder mere optimalt.

I dag besøges de gode udsigtspunkter på bl.a. Tvillingehøje, Korsdalshøj (god udsigt mod øst/sydøst) og Tiphøj. Men inden for projektområdet kan også nævnes andre potentielle udsigtspunkter, som tidligere har tilbudt et flot udsyn, men i dag er mere eller mindre tilvoksede:

- Konehøj/Horsehøj nord for Vodskov: Lyng og højt bøgepur i krat, som helt skjuler den anselige høj.
- Kællingehøj: Skoven er i dag vokset op, men udsigten fra dette sted må have været fantastisk før træerne blev høje. Terrænet åbner sig fuldstændig syd for bakken og har givet frit udsyn over Limfjorden. Nu ser man stort set kun træer.
- Stenhøj nord for Vodskov lige øst for Gennem Bakkerne: Tidligere udsigt på østsiden over Skeldalen mod Tvillinghøje med Jyske Ås som en blålig formation i det fjerne og til fjorden i sydøst.
- Vandtårnet: Med sine 24,3 m og placeret godt 50 m over havets overflade er det også et udsigtspunkt med udsigt til Limfjorden og Aalborg skyline.
- Helligkildehøjene ud mod Sulsted Kirkevej: Muligvis potentiale ved den nordligsteaf højene. Bevokset med lyng og bøgekrat i plantage.
- Blæshøj/Møgelmosehøj ved Vandsted syd for Grindsted: Lyng- og græsbevoksning med en tæt rørgræs (digraphis), omgivet af dyrket mark.
- Nord for Pebermosen: Her kan evt. skabes udsigt over søen, hvis den eksisterende bevoksning ryddes.
- Ved sagfører Olsens bænk nord for Møgelbjerg: Det er ikke en høj, men har en udsigtskvalitet.
- Brødlandshøj: Tidligere fritliggende, synlig viden om, kunne ses fra landevejene Øst for Nørresundby kronende Hammer Bakkers horisontallinie.

Aktivering af de udsigtspunkter, der ligger i tilknytning til gravhøje, skal naturligvis ske under hensyntagen til fortidsminderne som kultur- og naturværdi.

Formidling i området

Der eksisterer i dag ikke en sammenhængende formidling af områdets kultur- og naturhistorie. Ved indgangen til Hammer Bakker fra Tingvejen ad Hærvejsruten findes en infotavle om Hærvejsruten og Hammer Bakker og ligeledes findes ved Shelterpladsen info om Hærvejsruten.

På nogle af områdets mange fortidsminder står der formidlingstavler. Tavlerne er generelt i dårlig stand og defekte. Ved områdets syv mindesten er der også opsat informationstavler udført af Lions Club i samarbejde med Aalborg Kommune.

Projekt Hammer Bakker har, i samarbejde med Aalborg Kommune og med privat støtte, formidlet en række historiske punkter i hele Hammer Bakker området på hjemmesiden www.oplevhammerbakker.dk samt via bl.a. et digitalt historisk kort med markering af bl.a. gravhøje og hustomter samt et kort over bakkernes syv mindesten. Museet i Hammer Bakker ved Vodskov har samlet og formidler historien fra Åndssvageforsorgens Anstalt nord for Vodskov. Museet er ligesom Projekt Hammer Bakker baseret på frivillig arbejdskraft. Nordjyllands Historiske Museum har ikke noget formidlingsmateriale, der decideret omhandler Hammer Bakker.

Der er således en omfattende lokalhistorisk afdækning af historier og historiske spor i og omkring Hammer Bakker udført og formidlet af frivillige.

En undersøgelse foretaget af VisitDenmark i 2019 viser en stigende interesse i kulturhistoriske oplevelser blandt turister. 43 % af de udenlandske ferieturister i Danmark er kulturturister – det vil sige turister, som har “kultur og kunst” eller “historiske oplevelser” som rejsemotiv til at vælge Danmark som feriedestination. Interessen er også at spore, hvis man kigger på de udenlandske turister, som vælger landet for dets kyst- og naturoplevelser. Blandt dem er 36 % også kulturturister og søger dermed både en natur- og kulturoplevelse som en del af deres ferie.

Bakkernes historie, særligt omkring de mange gravhøje og med etableringen af institutionsområdet nord for Vodskov, rummer et særligt potentiale for en samlet storytelling, ligesom der kan være behov for en prioritering af de mange historiske spor for at skabe kvalitet i den kulturhistoriske oplevelse for friluftsbrugeren og for at fokusere formidlingen omkring udvalgte lokaliteter.

Formidlingsmæssigt er der et potentiale i at involvere de frivillige, som allerede er meget engagerede i de historiske spor i området. Samtidig er der også en intention om, at de frivillige, som arbejder med at gøre Vandtårnet offentligt tilgængeligt, ønsker at bruge stedet til formidling af kultur- og naturhistorie i området. Desuden findes flere digitale platforme med fokus på formidling af kulturhistorien, som med fordel kunne undersøges som formidlingsplatform, blandt andet kan nævnes platformen Historisk Atlas (www.historiskatlas.dk), som samler input fra borgere såvel

som over 220 kulturinstitutioners formidling af historiske spor.

En nærmere prioritering af udvalgte kulturhistoriske spor i Hammer Bakker kunne bl.a. ske i samarbejde med Nordjyllands Historiske Museum eller VisitAalborg. Nedenfor oplistes nogle potentielle kulturhistoriske lokaliteter:

Kulturhistoriske steder med særligt oplevelsespotentiale:

- Konehøj/Horsehøj
- Hærvejen
- Kongevejen
- Helligkildehøjene og Helenekilde
- Tvillingehøje
- Bålbakke
- Porten til Hammer Bakker
- Vandtårnet
- Hjulvejene
- Museet Hammer Bakker
- Hammer Kirke
- Sulsted Kirke
- Branths Mindesten på Kishøj
- Sagfører A. Olesens mindesten ved Søhusevej/Gennem Bakkerne
- Kællingehøj
- Østbjerghøjene

I periferien:

- Østlyng + Hammer (national seværdighed, langdysser) nordvest for Vodskov
- Tiphøj (mellem Vestbjerg og Vodskov)
- Tingstedet (Ved Kikkenborg lå indtil 1688 tingstedet for Kjær Herred.)

Det siger brugerne

- Aktivér flere af de gode udsigtspunkter f.eks. Tinghøj eller Brødlandshøj (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter + Workshop med brugerrepræsentanter)
- Styrk formidlingen af områdets kulturhistorie (Kilde: Interviews med fagpersoner + Workshop med brugerrepræsentanter)
- Prioriter bevaring og sikring af fortidsminder (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter + interviews med fagpersoner)
- Skab formidling om Kællingebakke og andre fortidsminder (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter + Workshop med brugerrepræsentanter)
- Marker gamle hustomter og marker (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)

Kilder

"Afmærkede vandrestier i en del af Hammer Bakker", Aalborg Kommune, 2010

"Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder – BEK nr 1514 af 14/12/2006"

Danskebjerge.dk, "Hammer Bakker", https://www.danskebjerge.dk/hammerbakker.htm, (sidst besøgt 16/10 2020)

Destination Hærvejen, https://www.haervej.dk/ (sidst besøgt 16/10 2020)

"Det grønne guld – En guide til aktivt friluftsliv", Aalborg Kommune, Park & Natur, 2011

Fortidsmindepleje i Skanderborg Kommune, "For de frivillige", https://fortidsmindepleje.wordpress.com/for-de-frivillige/ (sidst besøgt 16/10 2020)

Fund og Fortidsminder, "Konehøj/Horsehæj", http://www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder/Lokalitet/27708/ (sidst besøgt 16/10 2020)

"Internationale kulturturister i Danmark", VisitDenmark, 2019

Interview med Torben Birk Sarauw, Museumsinspektør, ph.d. Nordjyllands Historiske Museum, Afdelingsleder for Arkæologi, den 9. oktober 2020

"Plej din gravhøj", Moesgaard Museum, museumsinspektør Marlene Sørensen

Projekt Hammer Bakker, "Historisk kort over Hammer Bakker", http://www.oplevhammerbakker.dk/Historiekort/historiekort.html (sidst besøgt 16/10 2020)

Projekt Hammer Bakker, "Kort over mindesmærker", http://www.oplevhammerbakker.dk/mindesmaerker/hammerbakker.jpg (sidst besøgt 16/10 2020)

Moesgaard Museum, "Tilsyn med fortidsminder" https://www.moesgaardmuseum.dk/forskning-og-undersoegelser/arkaeologi/fortidsminder/tilsyn-med-fortidsminder/, (sidst besøgt 16/10 2020)

"Museet i Hammer Bakker – Museet for Statens Åndssvageforsorg Forsorgscenter V Vodskov", Museet i Hammer Bakker

"Naturplan for Hammer Bakker", Den Danske Naturfond. Dansk Botanisk Forening, Aalborg Kommune, maj 2020

Slots- & Kulturstyrelsen, Kulturministeriet, "Fund og fortidsminder", www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder (sidst besøgt 16/10 2020)

"Vejledning om pleje af fredede fortidsminder", Kulturministeriet, Kulturarvsstyrelsen, 2009

Visit Aalborg, "Hammer Bakker", https://www.visitaalborg.dk/aalborg/planlaeg-din-tur/hammer-bakker-gdk762774 (sidst besøgt 16/10 2020)

Foto: Den Danske Naturfond

Adgang

I Hammer Bakker skal der være adgang for friluftsbrugere, der kommer fra flere forskellige steder. Det være sig lokale beboere i de omkringliggende byer, der eksempelvis nyder en daglig tur i bakkerne. Det være sig friluftsbrugere, som kommer fra oplandet omkring bakkerne som for eksempel Aalborg og søger bakkerne som en naturrig oase. Og det være sig tilrejsende turister, der søger bakkerne som lokal natur- og kulturhistorisk destination på deres rejse. Det betyder også, at vi skal tage højde for, at folk ankommer til bakkerne på forskellig vis. Fælles er dog, at man med naturgenopretningsprojektet vil "understøtte en udvikling, hvor brugere i højere grad stiller bilen og oplever området til fods eller på cykel.", som det fremhæves i helhedsplanen for Hammer Bakker.

Området omkring Hammer Bakker bærer en historie om at inkludere forskellige borgere med en form for handicap i naturen. I tråd med det vil vi undersøge muligheder for at optimere tilgængeligheden for handicappede med bevægelsesudfordringer, når der anlægges nye faciliteter i Hamer Bakker eller ved opgraderingen af eksisterende faciliteter.

Eksisterende faciliteter

P-pladser i området

Der findes en række p-pladser ved institutionerne nord for Vodskov. Flere af disse benyttes allerede som startpunkt for eksempelvis anbefalede løbeture. Her nævnes bl.a. Vodskovhallens p-plads og p-pladsen ved SOSU-Nord for enden af Viren. Ligesom det oplyses, at skråparkeringen ved Pitsvej indtænkes af projektgruppen bag Vandtårnet som parkeringsplads i forbindelse med ankomst til Vandtårnet (når det åbner for offentligheden).

Langs vejen Gennem Bakkerne findes to deciderede p-pladser og en mere uautoriseret plads, hvor Gennem Bakkerne og Skeldalsvej deler sig. Den nordligste p-plads ligger overfor Brødland (Gennem Bakkerne nr. 44) og har en kapacitet på ca. 23 pladser. P-pladsen kan umiddelbart udvides mod syd til ca. dobbelt størrelse, da den ikke er omfattet af fredning eller fredskov. Herfra udgår den røde rute (5

km) og den eksisterende markering af MTB-rutens nordligste spor. Lidt nord for pladsen udgår den blå rute (3 km) og lidt syd for pladsen passerer Hærvejen (både vandreruten og cykelruten).

En sydligere, centralt beliggende p-plads findes ved det, der kaldes "Dansepladsen" lidt nord for, hvor Østerbæk møder Gennem Bakkerne. Den har en kapacitet på ca. 18 pladser, men kan ikke umiddelbart udvides pga. fredning og terrænforhold. Herfra udgår MTB-ruten i både nord-, syd- og vestgående retning.

Parkeringslommen ved Gennem Bakkerne og Skeldalsvej er udgangspunkt for den gule vandrerute (3,5 km) og kobler sig ligeledes op på MTB-ruten i både syd- og nordgående retning.

Herudover sker der en del uautoriseret parkering ved Shelterpladsen (Møgelmosevej 38), som afstedkommer ulovlig færdsel ad Storemosevej, hvor der er indkørsel forbudt. Skiltet står dog lidt skjult bag grene (det forventes at skiltet fjernes, og som minimum vil parkering i forbindelse med aflæsning ved Shelterpladsen blive tilladt).

Endelig er der også en parkeringsplads med 10 pladser ved Søhusevej ikke langt fra Tinghøj. Lidt sydligere langs Vesterbæk findes endnu en parkeringslomme og ved indgangen til Hærvejsruten fra Tingvej findes ligeledes en p-lomme med to pladser.

I periferien langs bakkerne findes desuden p-pladser ved Pendlerplads Vodskov N i forbindelse med motorvejen mod Frederikshavn, i Grindsted ved bl.a. Grindstedhallen og ved Grindsted Skolen.

Eksisterende p-pladser og hovedstier

1. P-lommen ved Østerbæk
2. P-pladsen ved SOSU-skolen
3. P-pladsen ved Skeldalsvej
4. P-pladsen ved Vodskov Hallen
5. P-pladsen ved Vesterbæk
6. P-pladsen øst for Søhuse
7. P-pladsen ved Brødland
8. Pendlerplads Vodskov N
9. Indgang til Hærvejsruten fra Tingvej
10. Grindsted Hallen

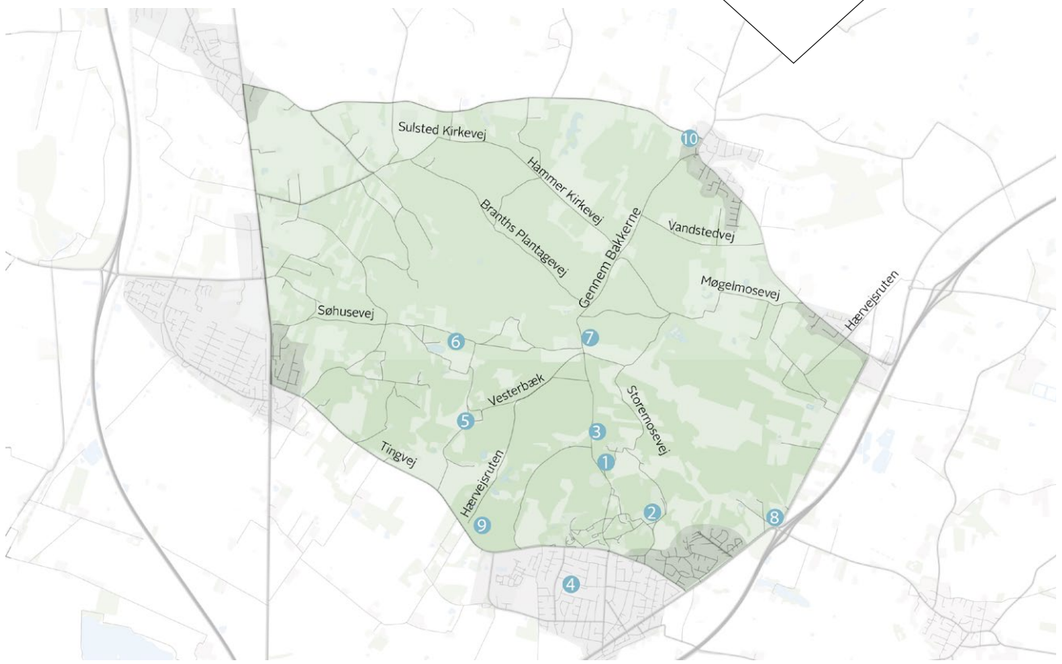

Foto: Jonas Christensen

Der finder således en del eksisterende parkeringspladser spredt ud i området særligt i periferien eller omkring de trafikale hovedårer i bakkerne. Friluftsplanen lægger op til at benytte de eksisterende p-pladser, fordi de med deres begrænsede kapacitet afspejler en fordeling af publikumstrykket, som passer til helhedsplanens zonering med opdeling af stillezoner og friluftszoner.

Adgangsveje

De vigtigste, eksisterende, gennemgående veje er vist på oversigtskortet over veje og p-pladser på foregående side. Der er på alle de nævnte veje adgang til rekreativ færdsel jf. Naturbeskyttelseslovens regler dvs. ikke-motoriseret færdsel til fods, på cykel, til hest mv.

For ridning på private fællesveje gælder, at ridning som udgangspunkt er tilladt. Vejejerne kan dog ved skiltning bestemme, at ridning ikke er tilladt. Der er generelt skiltet med forbud mod ridning på mange strækninger. Det samme gælder i øvrigt for vejejernes mulighed for at skilte mod uvedkommende motoriseret færdsel.

Den primære adgang til Hammer Bakker er kommunevejen "Gennem Bakkerne", der forløber nord-syd mellem Grindsted og Vodskov. Gennem Bakkerne fungerer med sit centrale forløb som fordelingsvej for en række private fællesveje i østlig og vestlige retninger. Gennem Bakkerne er en grusvej (fortrinsvis) og farbar i bil i hele vejens forløb. Med status som kommunevej er der lovlig adgang for biler i hele Gennem Bakkernes udstrækning.

Potentielle infopunkter

1. Grindsted Hallen
2. Øst for broen over Hjørring Landevej/Vestbjerg Skolesti
3. P-pladsen ved Vesterbæk
4. Vandtårnet
5. Dansepladsen
6. P-pladsen ved Brødland
7. Torndal
8. Ved Møgelmosevej (indgangen til Hærvejen)
9. Vestbjerg Bakker
10. Ved indgangen til Hærvejen
11. P-lommen ved Østerbæk
12. P-pladsen ved SOSU-skolen
13. P-pladsen øst for Søhuse
14. Pendlerplads Vodskov N
15. Shelterpladsen
16. Pitsvej ved Vandtårnet
17. Ved eksisterende infoskilt ved Gennem Bakkerne fra nord

Infopunkter

Infopunkternes funktion og formål

I helhedsplanen for Hammer Bakker fremgår det: ”Alle adgangsveje markeres med mindre støttepunkter, der skal møde brugeren i områdets periferi. Her parkerer man og fortsætter til fods ind i bakkerne.”

Indeværende friluftsplan tager denne ide og etablerer de “mindre støttepunkter”, som såkaldte infopunkter. Infopunkterne skal fungere som indgangsposter til Hammer Bakker.

Infopunkterne er typisk placeret i periferien af Hammer Bakker eller langs hovedfartsvejene i området. Her kan brugerne få et overblik og en positiv, inspirerende formidling af, hvordan man skal færdes i Hammer Bakker, benytte og beskytte naturen samt få en forståelse af den særlige (natur)værdi, som bakkerne repræsenterer. Ved hvert infopunkt skal der være mulighed for en kort og en længere rundtur. Samtidig er det vigtigt, at frilufts- brugerens indgang i bakkerne tager farve af den zoneinddeling, der er lavet i forbindelse med helhedsplanen, og som skelner mellem friluftszone og stillezone. Ankommer man til en stillezone, skal det understreges ved infopunkterne.

Infopunkterne kan indeholde:

- Information om Hammer Bakker og projektområdet
- Kort til orientering i området
- Oplysning om regler for færdsel og god adfærd i naturen
- Formidling om et stedsspecifikt særkende, eksempelvis indføring til den særlige flora og fauna, der er i netop den del af Hammer Bakker, som man fra infopunktet bevæger sig ind i, eller et særlig kulturhistorisk spor i området.
- Referencer til, hvor man digitalt kan hente mere information.
- Placering af øvrige infopunkter
- Markering af en rute-rundgang på to til tre km fra infopunktet.

Placering af infopunkter

På kortet er et overblik over mulige placeringer af infopunkter. De foreslåede infopunkter, som ligger uden for projektområdet er beliggende i forbindelse med kommunesti, kommunevej eller kommunale arealer. Infopunkter placeret udenfor projektområdet kan naturligvis kun realiseres i samarbejde med de pågældende lodsejere.

De fleste infopunkter ligger i tilknytning til eksisterende p-pladser, fordi de i høj grad ligger ved de primære indfaldsveje i bakkerne. Dog findes der også infopunkterne, som man i udgangspunktet kun møder, når man ankommer til fods eller på cykel. Disse infopunkter ligger ikke i direkte tilknytning til en p-plads, men udgør nogle centrale knudepunkter med et formidlingsmæssigt potentiale, som også markerer en indgang til et naturområde i Hammer Bakker. Disse former for infopunkter gælder:

- Nr. 2 ved Vestbjerg
- Nr. 4 ved Vandtårnet
- Nr. 7 ved Torndal
- Nr. 8 ved Hærvejsrutens indgang fra Uggerhalne
- Nr. 9 på arealet ved Vestbjerg Bakker
- Nr. 15 ved Shelterpladsen
- Nr. 16. ved mindestenen Porten til Hammer Bakker

For at understøtte, at friluftsbrugere fortrinsvis fra lokalområdet ankommer til fods, på cykel eller til hest, er der placeret en række infopunkter i umiddelbar nærhed af de omkringliggende byer. Infopunkt nr. 14 ved Pendlerplads Vodskov N og infopunkt nr. 12 ved SOSU-Nord er placeret for at imødekomme tilkørende fra syd eksempelvis fra Aalborg eller fra nordøst. Ligeledes undersøges der mulighed for at tilgå p-pladser i forbindelse med de tilkørende fra nord eller sydvest. Her er der tale om en mindre og mere stille indgang til bakkerne, da området primært ligger i stillezone. Der forventes etableret en p-plads ved Branths Plantagevej, som kan servicere indgangen ved Vestbjerg Bakker.

Infopunkt nr. 10 ved indgangen langs Hærvejsruten fra Tingvej i syd og nr. 8 ved indgangen til Hærvejsrutens cykelrute fra nordøst placeres for at imødekomme cyklister langs Hærvejsruten.

Naturpleje i projektområdet

Adgang til indhegnet projektområde

Der vil blive udsat kreaturer og heste, som en del af naturplejen af projektområdet i Hammer Bakker. Det er planen, at dyrene skal gå frit i området hele året uden tilskudsfodring. Man har erfaring med kreaturer og heste som naturpleje sammen med friluftsbrugere flere steder i landet bl.a. på Dovns Klint på Sydlangeland, Bøtøskoven på Falster og i Nationalpark Mols Bjerge.

Naturplejen betyder, at det vil være nødvendigt at indhegne projektområdet, og det skaber dermed også en markering af, hvilke dele af Hammer Bakker, der hører til projektområdet med udvidet offentlig adgang, og hvad der er private områder. I indhegningen vil der blive etableret adgangsveje ved de eksisterende veje og stier, så den offentlige adgang ikke vil blive begrænset, ligesom eventuelle private vejrettigheder vil blive tilgodeset.

I hegn med publikumsadgang vil der blive etableret simple og robuste adgangsmuligheder, der er tilpasset den aktuelle brugertype. Eksempelvis kan det i forbindelse med trampestier og andre stier, hvor der kun er adgang for gående, være tilstrækkeligt med en simpel stente – f.eks. i form af en passage mellem to hjørnepæle-stolper med en lavt sat tråd imellem. Ved større stier, der tillader adgang for kørestole og barnevogne, er selvlukkende skrålåger en meget anvendt løsning. Skrålågerne skal være tunge for at lukke selv og kan derfor være vanskelige at åbne for nogle brugergrupper – dog findes der adgangssluser specielt designet til kørestolsbrugere.

Græsningens positive effekter

Græsningen med frie kreaturer og heste er først og fremmest en del af naturplejen i området for at tilgodese naturgenopretningen som beskrevet i naturplanen for Hammer Bakker. Græsning kan afføde bekymringer og begrænsninger i forhold til nogle typer af friluftudøvere. F.eks. er det vigtigt, at du husker at have din hund i snor med mindre du benytter den indhegnede hundeskov. Men græsningen har også flere positive effekter for friluftsbrugeren – bl.a. kan nævnes:

- Græsning giver mulighed for at opleve store fritgående dyr, hvilket både kan være et mål for eksempelvis familieudflugten og give indsigt i "vilde" dyrs behov, adfærd og udtryksform.
- Græsningen skaber forskellige mikroklimaer og variation i jordbundens næringsindhold, der giver grundlag for en høj artsdiversitet af planter og en variation af levesteder for andre organismegrupper. Kort sagt bedre mulighed for at du kan opleve en mere varieret natur.
- Dyrene er naturlige buskryddere. Træer og buske udgør en stor del af føden for flere græsningsdyr, som dermed bidrager til at begrænse opvækst af vedplanter og skabe mere lysåben natur, der kan give mulighed for nye udsigtspunkter.

Formidling af naturplejen og de vilde dyr

Med udsætningen af kreaturer og heste, som en del af naturplejen i bakkerne, opstår der et nyt og vigtigt opmærksomhedspunkt for friluftsbrugerens adfærd og færdsel i området. Vi skal sikre, at vores brugere og gæster i Hammer Bakker ved, hvordan man omgås denne form for dyrehold i naturen. Vilde dyr kan som nævnt endda være en magnet for publikum, men kan også give problemer både med vores besøgendes sikkerhed og deres misforståede godhed, hvis de har begrænset kendskab til dyrs behov, adfærd og udtrykskformer.

Information og formidling er afgørende for, at vi lykkes med denne indsats. Derfor skal vi digitalt og via skiltning informere publikum om, hvad der er formålet med plejen, hvorfor dyrene er valgt som græsningsdyr, og hvordan vi skal færdes blandt dem. Vejledningen skal udarbejdes, så det er tilpasset de vilkår, som det endelige projekt bliver etableret under,

Foto: Helle Flou, Naturpleje Nord

men informationen kan eksempelvis indeholde:

- Man bør holde sikkerhedsafstand til dyrene på mindst 25 meter.
- Klap og fodring er strengt forbudt.
- Man må ikke komme ind mellem dyrene, og man skal lade deres unger være i fred.
- Man må gerne færdes og spise sin madpakke med videre i græsningsfolden.
- For dem der ikke vil færdes i folden planlægges en rute uden om folden, langs med hegnet.

Adfærdsregler og kodeks

Flere og flere nye natur- og friluftsbrugere kommer til. Blandt de eksisterende brugerrepræsentanter i Hammer Bakker er der generelt en opfattelse af et behov for at informere om adgangs- og adfærdsregler i naturen. Samtidig er ønsket, at informationen kan ske i en positiv tone og ikke alene som forbud og løftede pegefingre.

Udfordringen for friluftslivet i Hammer Bakker er de indtil videre noget usynlige grænser mellem offentlige og private arealer i Hammer Bakker. Med indførelsen af kreaturer og heste i bakkerne, og dermed følgende indhegning af projektområdet, vil denne forskel uundgåeligt blive tydeligere. Men der er fortsat behov for at formidle forskellen på færdsel på private og offentlige arealer i en samlet formidling om Hammer Bakker.

Regler for færdsel i projektområdet

Her er en oversigt over adgangsregler for de forskellige brugere og friluftsaktører i Hammer Bakker.

Generelt

De overordnede reglerne for færdsel i de danske skove og i naturen er fastsat i Naturbeskyttelsesloven.

Man må færdes hele døgnet på projektområdets arealer.

Man skal rette sig efter skiltningen.

Adgang sker på eget ansvar.

På cykel

Hovedreglen er, at er du på cykel, skal du holde dig til veje og stier.

Du må gerne cykle på skovveje og skovstier, der er menneskeskabte, og som fremtræder egnede til cykling med en almindelig cykel (i private skove dog kun fra klokken seks om morgenen til solnedgang).

Du må ikke cykle, hverken på en almindelig cykel eller på MTB, i skovbunden, på dyreveksler eller på stendiger og lignende. Du må altså ikke lave dine egne MTB-spor i skoven. I stedet må du i projektområdet for friluftsplanen gerne cykle på det afmærkede MTB-spor.

Husk, at færdselsloven også gælder i skoven! Det vil bl.a. sige, at din hastighed altid skal afpasses efter forholdene med særligt hensyn til andres sikkerhed. Den almindelige højre vigepligt gælder også.

På gåben

Er man til fods, må man færdes overalt i projektområdet. Færdselsloven gælder også i skoven. Det vil bl.a. sige, at den almindelige højre vigepligt gælder – også for gående på veje og stier i naturen – du skal i næsten alle tilfælde gå i venstre side af færdselsretningen, ligesom man ikke må være til ulempe for kørende eller cyklende på stien eller vejen.

Til hest

Ridning er tilladt overalt i projektområdet med undtagelse af fortidsminder (herunder også diger og gravhøje) og på mountainbike-sporet. Der skal dog holdes en afstand på 50 meter til beboelse.

Konkurrenceridning og større arrangementer, der udgår fra rideskoler, rideklubber, stutterier eller lignende må kun ske med tilladelse fra Aalborg Kommune på vegne af projektgruppen.

Der henstilles til, at ryttere holder sig fra etablerede vandrestier.

Ved ridning langs veje og stier bedes rytttere så vidt muligt ride i vejrabatten eller i dertil grenknuste ridespor.

Vis hensyn til andre brugere og græssende dyr.

Med hund

Hunde skal være i snor, når de færdes i projektområdet, både af hensyn til skovens dyreliv og de andre besøgende i skoven. Vil du gerne have, at din hund kan løbe frit omkring, kan du benytte hundeskoven, som ligger lidt sydøst for Vandtårnet ved Vodskov. Hundeskoven er et 1,7 hektar stort, indhegnet område, hvor hunde under kontrol kan løbe frit.

I privatejede skove

Udenfor projektområdet gælder følgende regler for færdsel i privatejede skove i Hammer Bakker:

I privatejede skove er der adgang fra kl. 6 til solnedgang.

Man må færdes til fods og på cykel, men kun på skovveje og stier.

Al motorkørsel i skoven er forbudt.

Man må ikke slå sig ned nærmere end 150 m fra bygninger.

Man skal rette sig efter skiltningen.

Hvis skoven er under 5 hektarer, må skovejeren godt lukke den af for offentligheden.

Ejeren kan ved skiltning eller på anden måde lukke udvalgte skovområder og veje for ridning.

Adgangen til skove kan forbydes eller begrænses på dage, hvor der holdes jagt, og i områder, hvor der er intensivt skovarbejde.

Man skal have ejerens tilladelse til særlig benyttelse af skove, og der findes særlige regler for organiseret brug f.eks. ved afholdelse af cykelløb eller rollespil.

Det siger brugerne

- Vi ønsker, at brugerne af Hammer Bakker – nye som gamle – skal have en oplevelsen af en uhindret adgang til naturen, men der er steder, hvor man ikke må være. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Der skal være klarhed over, hvad der er privat område og offentligt område. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Trailhead/indgangsportal til Hammer Bakker med info, toiletter, iskiosk, rutestart f.eks. med inspiration fra Festpladsen i Lundby eller Rebildporten ved Rebild Bakker. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)
- Prioritere flere mindre p-pladser i periferien. (Kilde: Workshop med bruger-repræsentanter)
- Ønsker, at vi sikre mulighed for tilgængelighed for bevægelseshæmmede brugere. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter + Workshop med brugerrepræsentanter)
- I Hammer Bakker skal der være information om regler for færdsel. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Der skal være positiv skiltning og et udgangspunkt om, at der er plads til alle. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)

Kilder

"Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen – BEK nr 1317 af 21/12/2011", Miljøministeriet, 23. september 2015

"Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse – LBK nr 240 af 13/03/2019", Miljø- og Fødevareministeriet

Danmarks Naturfredningsforening, "Mød Danmarks vildeste heste", 23. februar 2018, https://www.dn.dk/nyheder/mod-danmarks-vildeste-heste/ (sidst besøgt 16/10 2020)

"Helhedsplan for Hammer Bakker", Den Danske Naturfond, Dansk Botanisk Forening og Aalborg Kommune, marts 2019

Miljø- og Fødevareministeriet, "Naturen må gerne betrædes – men træd varsomt", 2020

Miljøstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet, "Den positive effekt af græsning", https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/naturpleje/naturplejeportalen/plejemetoder/graesning-som-naturplejemetode/graesnings-positive-effekt/ (Sidst besøgt 16/10 2020)

Miljøstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet, "Hegning", https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/naturpleje/naturplejeportalen/plejemetoder/graesning-som-naturplejemetode/hegning/ (Sidst besøgt 16/10 2020)

Miljøstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet, "Hvor må jeg færdes", https://mst.dk/friluftsliv/hvad-maa-jeg-i-naturen (Sidst besøgt 16/10 2020)

Naturstyrelsen, MTB-Kodeks, https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/aktiviteter/mountainbike/#kodeks (Sidst besøgt 16/10 2020)

Foto: Den Danske Naturfond

Stier og ruter

Markerede ruter i naturen er en god måde at tage imod friluftsbrugere, som ønsker en tryg indføring i naturen og en garant for en veltilrettelagt og overskuelig tur. Andre friluftsbrugere søger naturen som kontrast til den strukturerede by og higer efter at gå på opdagelse på egen hånd og måske endda "at fare vild". I Hammer Bakke er der plads til begge typer af friluftsoplevelser.

Helhedsplanen for Hammer Bakker inddeler som tidligere nævnt bakkerne i to forskellige typer af zoner: En stillezone, hvor man må færdes, men med et aktivitetsniveau i lavt tempo og på naturens præmisser, og en friluftszone, hvor aktivitetsniveauet er højere, og der er plads til flere former for aktivt friluftsliv. Strategien for ruter og stisystemer i projektområdet i Hammer Bakker tager udgangspunkt i de to forskellige kvaliteter.

Eksisterende ruter

De tre vandreruter

I den sydøstlige del af projektområdet findes i dag tre markerede vandreruter. Den nordligste, en blå rute på 3 km, udgår lidt nord for p-pladsen ved Brødland. Ved samme udgangspunkt udgår en rød rute på 5 km i sydøstlig retning. Yderligere sydpå i tilknytning til det nordlige Vodskov ved p-pladsen ved SO-SU-Nord udgår en gul rute på 3,5 km. Alle ruterne er rundgange. Blå og rød rute ligger i tilkobling til hinanden, hvilket giver forskellige kombinationsmuligheder. Den gule rute i syd forbindes til de øvrige to via flere vej- og stiforløb bl.a. via Gennem Bakkerne og Storemosevej, hvilket igen udbygger turmulighederne.

Blå rute, 3 km

Går i dag ud i Rytterplantagen: Den følger Gennem Bakkerne tæt ved Brødland Mose og op til Torndal, hvor den går gennem nåleskovsbevoksninger, rundt om Pebermosen og tilbage gennem bevoksninger vekslende mellem løv- og nåleskov. Ved Torndal stiger terrænet til 62,5 m over havet på sit højeste punkt, og naturgenopretningen kan muligvis give potentiale for udkig mod øst og sydøst ned mod Pebermosen.

Rød, rute 5 km

Går gennem nåle- og løvskovsbevoksninger frem til Pebermosen, som er et næringsfattigt vådområde med et sjældent dyre- og planteliv. I vandet findes små flydende øer, dannet af tørvemos. Det er ikke tilladt at gå ud på øerne. Herfra går turen videre gennem Hestedalen, som i dag er indhyllet i nåleskovplantage. Naturgenopretningen kan med fældning af nåletræerne måske fremhæve fornemmelsen

af at være i en dal, som man i dag først oplever lidt længere sydøst ad ruten, når man kommer ud til de åbne overdrevsarealer, hvor ruten drejer mod nordvest og starter opstigningen til Korsdalshøj og senere Tvillingehøjene – begge steder med mulighed for at opleve fredede fortidsminder og nyde udsigten over landskabet. Efterfølgende går ruten forbi Shelterpladsen og tilbage til p-pladsen ved Brødland.

Gul rute, 3,5 km

Udgår fra p-pladsen ved SOSU-Nord i det nordlige Vodskov. Ruten går gennem den tidligere institutionsby, der blev grundlagt som en del af Åndssvageforsorgen af professor Keller i starten af 1900-tallet. Derfra går den rundt gennem nåle- og løvskovsbevoksninger ad små stier. I nordgående retning kommer den forbi det kulturhistoriske vartegn Vandtårnet fra 1939, hvorfra der er en imponerende udsigt, som kan besøges, når Vandtårnet åbner for offentligheden – hvilket der p.t. arbejdes på i en borgergruppe omkring Vandtårnet. Dernæst passerer ruten forbi hundeskoven.

Videre mod nord kan man vælge at tage et afbræk fra ruten og smutte forbi Stenhøj, som ligger øst for Gennem Bakkerne. Stenhøj er en langhøj fra stenalderen. Den er registreret som dysse eller jættestue i Slots- og Kulturstyrelsens database over Fund og Fortidsminder. I dag er den dog temmelig tilgroet af bl.a. ældre løvtræer. På østsiden findes p.t. en ung nåletræsplantage indenfor projektområdet (jf. naturplanen), som med naturgenopretningen muligvis kan give mulighed for at genetablere tidligere tiders udsigt på østsiden af gravhøjen med kig over Skeldalen mod Tvillinghøje, med Jyske Ås som en blålig formation i det fjerne og til fjorden i sydøst.

Ruten fortsætter mod Østerbæk gennem Møgelbjerg Plantage, forbi Sagfører Olesens bænk med udsigt ud over fjorden og Aalborg skyline. Videre sydpå langs kanten af Løvdalen drejer ruten østpå mod Gennem Bakkerne og passerer mellem gravhøjen Møgelbjerg på sydsiden og gravhøjen Kongehøjen på nordsiden. Særligt Møgelbjerg rummer et potentiale som udsigtspunkt på ruten. I dag ligger højen i mellemaldrende løvskov (jf. naturplanen), men det bør overvejes, om man her så tæt på byen kan genetablere tidligere tiders udsigt, der i forbindelse med Nationalmuseets tilsyn i 1929 er betegnet således: "Fra Toppen smuk Udsigt i Syd over Limfjorden; den opvoksende Naaleskov vil dog snart skjule Udsigten." Gravhøjen er beliggende i Natura 2000-område.

Slutteligt passerer ruten forbi gravhøjen Horsehøj/Konehøj, der er udpeget af Slots- og Kulturstyrelsen som en lokal seværdighed – Danmarks 6. største rundhøj, fra bronzealderen. I dag skjules højen af bøgekrat og er omgivet af ældre løvtræer, men er benyttet som udsigtspunkt med udsyn over Vodskov Kirke og Limfjordsegnene. Højen ligger udenfor Natura 2000-område.

Vandreruter

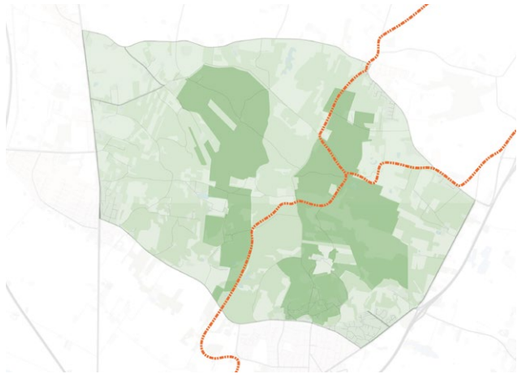
Hærvejsruten – cykelrute og vandrerute

Området gennemskæres i dag af Hærvejens cykelrute og vandrerute. Hærvejen har fra bronzealderen til begyndelse af moderne tid udgjort Jyllands hovedfærdselsåre for handlende, pilgrimme og godtfolk. Hærvejsruten trækker således paralleller til den gamle Kongevej, som har gået gennem Hammer Bakker (som nævnt under indsatsområdet "Natur- og Kulturhistorie").

I dag har man med Hærvejsruten lanceret en sammenhængende frilufts- og turismedestination, der strækker sig over 450 km fra nord til syd, fra Skagen til Padborg. Hærvejsruten promoveres både nationalt og internationalt for den helt særlig natur- og kulturoplevelse, som ruten tilbyder for vandrere og cyklister, når de bevæger sig tværs gennem landet. Bag lanceringen af Hærvejsruten står 12 kommuner, hvoraf Aalborg Kommune er en af disse. Den del af Hærvejsruten, som går gennem Hammer Bakker, er således allerede en friluftsoplevelse for flere tilrejsende turister.

Hærvejsruten løber gennem Hammer Bakker fra syd ved den nordgående afgren af Tingvej, parallelt med Østerbæk, og starter således forløbet nær den gamle Kongevej. Her passerer ruten Klikkenborghøjene med de historiske langdysser (udenfor projektområdet) og passerer videre nordpå vest for Pankløften (udenfor projektområdet). Herfra løber den nord om gravhøjen på Kirkebakke, inden den forløber nordpå op til Gennem Bakkerne ved Brødland og fortsætter ind af Storemosevej, hvor den passerer nord for Brødlandshøj, der med sine 72,5 m over havet har potentiale til en udsigt østover ned mod Hestedalen. Naturgenopretningen kan give mulighed for at udsynet mod vest, som lige nu begrænses af ældre nåletræer (jf. Naturplanen), kan genoprettes således, at man kan fornemme Nationalmuseets beskrivelse af højen fra 1929, hvor den kunne ses helt fra landevejene øst for Nørresundby og "kronende Hammer Bakkers Horisontallinie."

Fra Brødlandshøj fortsætter ruten forbi Shelterpladsen, nordpå af Møgelmosevej, forbi Pebermosen. Lidt nord for Pebermosen deler cykelruten og vandreruten sig. Cykelruten fortsætter i sydøstlig retning af Møgelmosevej langs Pebermosens nordbred og ud til Uggerhalne. Vandreruten fortsætter nordvest af Møgelmosevej op gennem Rytterplantagen op til Torndal, hvor den fortsætter ad Gennem Bakkerne nordpå og løber forbi Torndal Høj vest for ruten, inden ruten møder Grindsted.

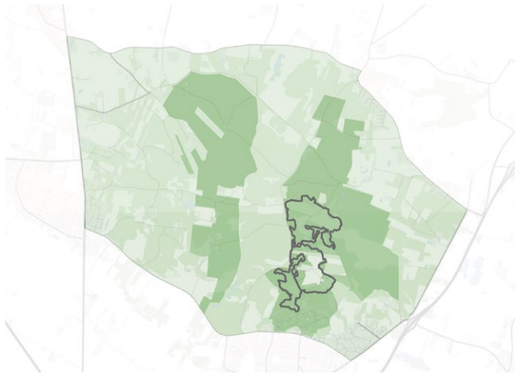
Hærvejsruten – cykelrute og vandrerute

MTB-rute

MTB-ruten i Hammer Bakker består af 13,2 km afmærket MTB-rute med 465 højdemeter.

Ruten består af to sløjfer og går igennem et kuperet terræn med en række forskellige naturtyper, der veksler mellem flere skovtyper og åbne partier med marker, hede og overdrev. Den vestlige sløjfe har flere køreteknisk udfordringer, mens den østlige sløjfe er længere, men nemmere. Ruten har derfor sværhedsgraden middel til moderat. De to sløjfer har sammenfald på den første kilometer fra startpunktet. Øvede ryttere kan gennemkøre den samlede rute på en time.

I 2015 blev MTB-ruten kåret som Danmarks bedste MTB-spor af MTB-hjemmesiden Ride-on.dk og blev i 2019 kåret som årets bedste spor "Epic Trail Awards" af online MTB-magasinet MTBX i samarbejde med Single-

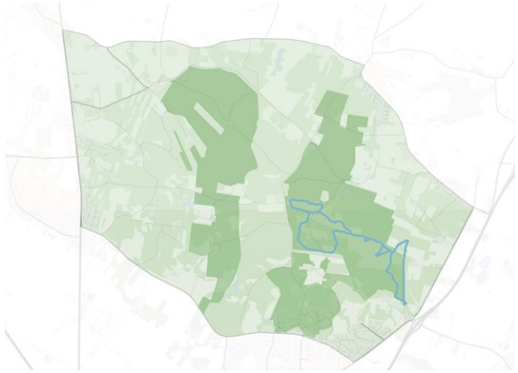
MTB-rute

tracker-appen.

MTB-ruten ligger i et fredet område og p.t. afventes en afgørelse fra Fredningsnævnet om sporets status og vedligehold.

Langrendsløjpe

I sæsonen, og når forholdene tillader det, udlægges der en langrendsløjpe. Aalborg Kommune råder over grej, der ved de rette konditioner kan trække et langrendsspor. Sporet skal være nogenlunde jævnt, minimum to meter bredt, ryddet og slået, og ligge i terrænet, så der kan komme sne på sporet. Man kan evt. overveje en markering af ruten, så den kan bruges udenfor skisæsonen til eksempelvis vandrerute.

Langrendsløjpe

Foto: Aalborg Kommune

Opgradering af ruter og udnyttelse af stisystemer

Projektområdet i Hammer Bakker tilbyder således allerede i dag en stor variation af rutetyper: MTB, cykel, vandre, løbe og langrend – dog i særdeleshed for vandrere og løbere.

Ser man på den geografiske spredning i projektområdet bliver det tydeligt, at de markerede ruter koncentrerer sig omkring det østlige bånd af projektområdet med den højeste koncentration omkring den midterste og sydligste del af Østbåndet af de to projektområder fra Brødland, Dansepladsen og mindestenen "Porten til Hammer Bakker" nord for Vodskov.

Da Vestbåndet af projektområdet ikke tidligere i samme omfang har været tilgængelig for offentligheden, er der ikke markerede ruter i denne del. Samtidig ses en tendens til, at lokale brugergrupper annoncerer deres anbefalinger til ture og ruter i området, som primært formidles digitalt og dermed ikke markeres i området. Eksempelvis formidler

Foto: Lotte Marinussen

Hammer Bakker Runners løberuter, der strækker sig både i Øst- og Vestbåndet ligesom borgergruppen Projekt Hammer Bakker har dokumenteret og digitalt formidlet to vandreture ad den gamle Kongevej.

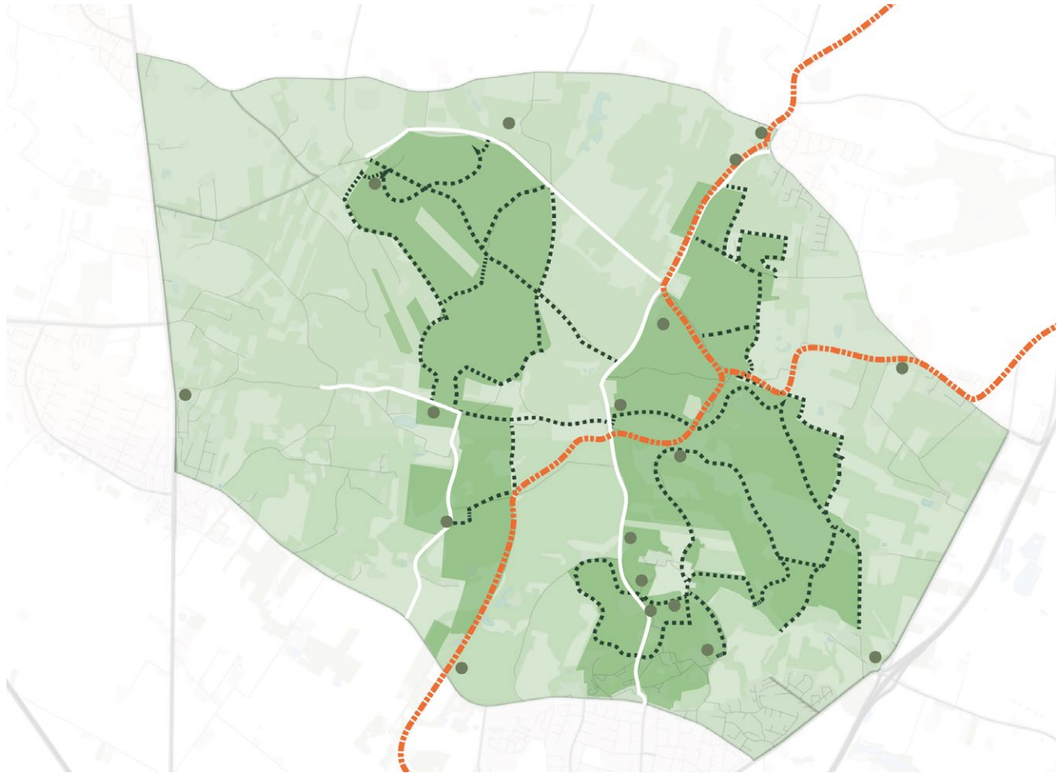
Den eksisterende opdeling af markerede ruter i det østlige projektområde og ikke markerede stier i Vestbåndet spiller godt sammen med den opdeling af stillezoner og friluftszoner, som er foretaget i Helhedsplanen for Hammer Bakker. Østbåndet af projektområdet ligger nemlig primært i friluftszone, hvor der må være en større aktivitet af friluftsliv. Vestbåndet af projektområdet ligger primært i stillezone lidt længere fra byområderne, hvorfor der er fokus på det mere stille friluftsliv, som i endnu højere grad sker i respekt for det omkringliggende plante- og dyreliv. Denne fordeling af aktivitetsniveau og naturoplevelser vil derfor fortsat være udgangspunktet for den videre udvikling af ruter og stisystemer i projektområdet. Friluftsplanen arbejder med stier og ruter på to måder, der uddybes i de følgende afsnit.

Generelt for stisystemer i hele projektområdet er, at udvalgte stier vil blive vedligeholdt, men som udgangspunkt vil der ikke blive lagt materiale ud uden for eksisterende veje.

Udkast til hovedstinet

Kortet viser princip for hovedstinet, hvor man fra centrale punkter kan vælge korte ture på to til tre km eller kombinere ruterne længere ind i området. I praksis vil udviklingen af rutesystem følge konverteringen fra plantage til naturskov.

Projektområdet
Infopunkter
Hærvejsruten
Vej
Sti

Karakterfulde ruter i Østbåndet

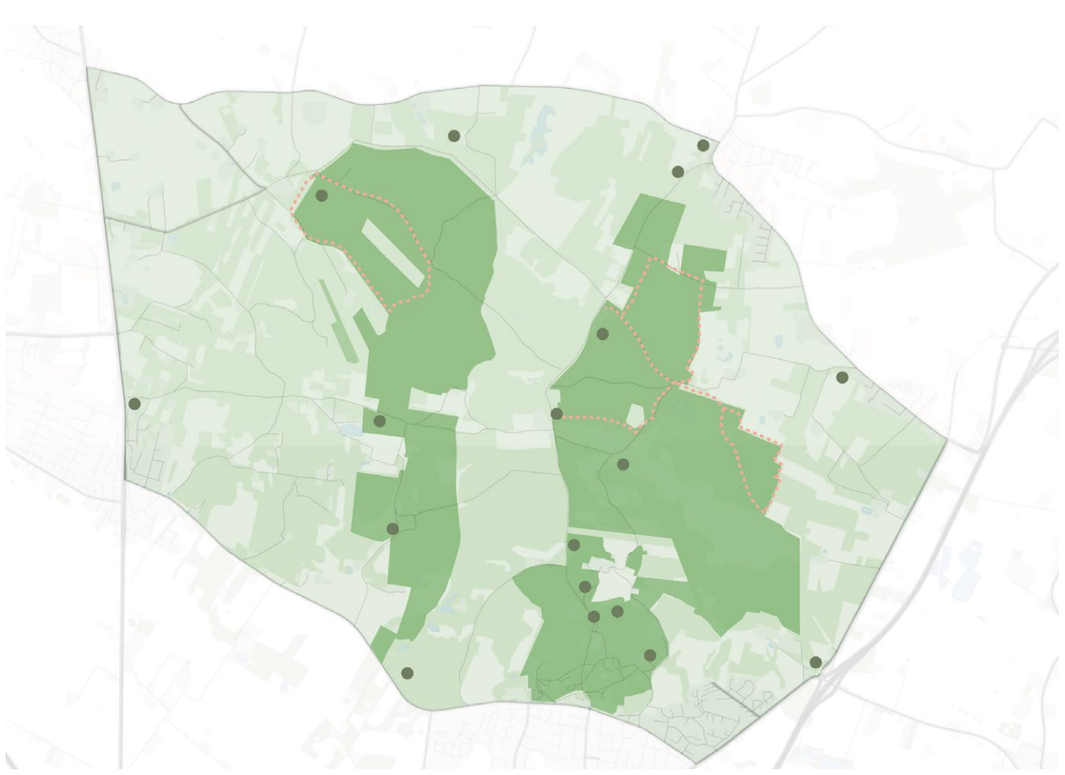
I Østbåndet tages der udgangspunkt i de eksisterende markerede ruter og omkringliggende stisystemer, som allerede i dag tilbyder en række kombinationsmuligheder for friluftsbrugere primært til fods og på cykel. Med udgangspunkt i de eksisterende ruter vil der blive arbejdet med at synliggøre og fremhæve ruternes forskellige oplevelseskvaliteter. Det vil ske eksempelvis ved at pege på udsigtspunkter, kulturhistoriske spor eller særlige naturkvaliteter, som ligger på eller i umiddelbar nærhed af ruterne.

Flere potentialer er fremhævet i forbindelse med den foregående beskrivelse af de eksisterende ruter. Derved udnyttes også ruternes forskellige karakteristika til at give ruterne karakter, således at valg af rute ikke bare bliver et spørgsmål om 3 eller 5 km, men også et spørgsmål om oplevelsen af de naturtyper, man bevæger sig igennem (det kan være hede, skov og overdrev) og de mini-destinationer, som man kan gøre holdt ved på vejen, når man passerer f.eks. en gravhøj, en bænk, et udsigtspunkt eller et af de store gamle bøgetræer.

Udkast til mulige ridestier

Kortet viser princip for hovedstinet. Ridning er tilladt i hele projektområdet. Ved ridning langs veje og stier bedes ryttere så vidt muligt ride i vejrabatten eller i dertil grenknuste ridespor. Vis hensyn til andre brugere og græssende dyr. I praksis vil udviklingen af rutesystem følge konverteringen fra plantage til naturskov.

Projektområdet
Infopunkter
Ridesti

Vilde vidder i Vestbåndet

Vestbåndet i projektområdet er defineret som stillezone til den afdæmpede naturoplevelse i lavt tempo, og derfor bør færdselsmulighederne understøtte dette.

Naturgenopretningen vil genoprette tidligere tiders heder, overdrev og græsningslandskaber. Dermed får Hammer Bakker, også i kraft af områdets størrelse og placering længere væk fra større byer, mulighed for at tilbyde en i dansk kontekst sjælden naturoplevelse, nemlig oplevelsen af "den vilde natur". En strategi for friluftsbrugerens færden i Vestbåndet er således også, at man gerne må opleve lidt mere vildskab og endda have mulighed for at "fare en smule vild", dog uden nogensinde at være rigtig langt fra civilisationen. Der skal være plads til, at folk kan gå på opdagelse på egen hånd – dog i respekt for naturbevaringen i området.

Som udgangspunkt vil der ikke være mange afmærkede ruter i Vestbåndet. Der vil i stedet tages udgangspunkt i det eksisterende stinet,

Natur- og kulturspots

Høje og bakker

1. Tinghøj
2. Korsdalshøj
3. Brødlands Høj
4. Tvillingehøjene
5. Torndals Høj
6. Ørndals Høj
7. Østbjerg Bakke
8. Skelhøj
9. Kællingehøj
10. Kikkenborg Høj
11. Sviehøj
12. Krishøj
13. Spindebakken
14. Bålbakke
15. Søbakken
16. Konehøj/Horsehøj
17. Møgelbjerg
18. Kirkebakke
19. Springbakke
20. Stenhøj
21. Tiphøj
22. Karlsbjerg
23. Langbakke
24. Helligkildehøjene
25. Blæshøj
26. Stenhøj

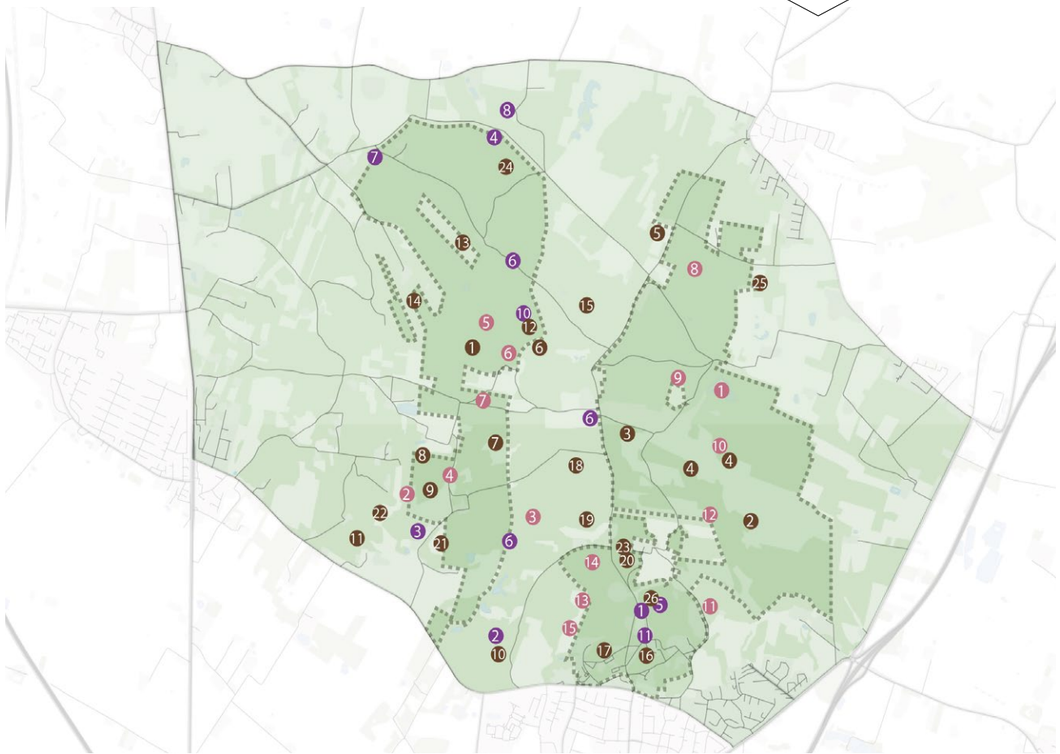
Dale og moser

1. Pebermosen
2. Kællingdalen
3. Pankløften
4. Paradisdalen
5. Sønderskoven
6. Røverdalen
7. Ørndalen
8. Rytterplantagen
9. Bakkeskoven
10. Hestedal
11. Storemose
12. Korsdal
13. Dybdal
14. Vester Skeldal
15. Løvdal

Fortidsminder og kulturhistoriske steder

1. Porten til Hammer Bakker
2. Langdysser mm. ved Klikkenborghøjene
3. Langdysser mm. ved Østbjerghøjene
4. Helenekilde
5. Vandtårnet
6. Hulveje
7. Sulsted Kirke
8. Hammer Kirke
9. Sagfører A. Olesens mindesten
10. Brandts mindesten
11. Museet i Hammer Bakker

Projektområdet

som giver gode muligheder for at gå på opdagelser på egen hånd og anbefales ikke skiltet. Naturgenopretningen vil i de kommende år give mulighed for nye passager og forbindelser, når dele af nåletræerne i de eksisterende plantager fældes. Dermed vil det vise, hvor det er naturligt, at stiforløbene placerer sig. Her kan man løbende i samråd med brugerne og brugerrepræsentanter udvikle og kategorisere de stiforløb og ture, som giver mening i den nye natur.

Natur- & kulturspots

Mange naturoplevelser i området bliver dynamiske dvs. oplevelser, der flytter rundt, som for eksempel en stor flok vilde heste eller et nyligt væltet kæmpetræ, der har skabt en lysning. Dermed bliver det uforudsigelige i naturens frie udvikling et særligt naturmål i sig selv. Disse skiftende naturoplevelser skal der være fokus på at opsøge i Vestbåndet.

Desuden vil der være fokus på at fremhæve forskellige kultur- og naturspots i området, som tilbyder en særlig oplevelsesværdi for friluftsbrugeren, og som er punkter, man kan orientere sig efter som pejlemærker i landskabet. Et natur- & kulturspot er et sted hvor der er en særlig mulighed for naturlig ro og fordybelse, for udsigt, og hvor der er stor chance for at se dyreliv. Det kan også være et sted med en særlig kulturhistorisk værdi såsom gravhøje, mindesmærker og gamle hustomter, eller det kan være en særlig friluftsaktivitet. Et natur- og kulturspot er en lille, naturlig skat i Hammer Bakker, en mikrodestination, som man kan tage på opdagelsesrejse ud i naturen for at opleve.

Med denne tilgang til færdsel i Vestbåndet appelleres der også til den type friluftsbruger, som er interesseret i at gå på opdagelse i naturen, og som har en nysgerrighed på naturen mere end fokus på den motionsprægede friluftsaktivitet. Samtidig understøtter infopunkterne mulighed for orientering og information om præmisser for færdsel i Vestbåndet og møder friluftsbrugerne ved de primære indgangsveje til området (som også beskrevet i "Adgang" på s. 41).

Rundt om projektområdet

I forbindelse med drift og vedligehold af hegnet rundt om projektområdet, der skal sikre frie kreaturer og heste som en del af naturplejen, etableres der et driftspor i periferien af både Vestbåndet og Østbåndet af projektområdet. Driftssporet vil desuden give mulighed for, at friluftsbrugere til fods eller til hest via driftsporet kan komme hele vejen rundt om projektområdet og kan give fornemmelsen af en (umarkeret) rute, som kan udvide mulighederne for at koble sig op på eksisterende stisystemer inde i projektområdet.

Foto: Den Danske Naturfond

Det siger brugerne

- Stier, der er farbare på alle tider af året. (Kilde: Workshop for bruger-repræsentanter)
- Når man færdes i bakkerne, har man det privilegium, at man kan fare vild. Det skal vi værne om. (KIlde: Workshop med Naturrådet)
- Der er behov for afmærkede ruter, for dem, der ikke kommer her så tit, så de er trygge ved at færdes i naturen. (Kilde: Workshop med Naturrådet)
- Der skal være stier til motionister. (Kilde: Workshop for brugerrepræsen-tanter)
- Områderne skal angive vejledning om hvilken fart, man må bevæge sig i. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Brug effekterne fra skovrejsningen til anlæg og stier f.eks. stier til kørestole og ligende. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)
- Ikke flere stier/skilte. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Nogle steder skal vi have mange aktiviteter, andre steder skal der ikke være nogen. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Vi skal gøre os klart, hvad Hammer Bakker supplerer med, som vi ikke har andre steder i Aalborg Kommune. F.eks. er der helt særlige udsigtspunkter, artsrigdommen er meget stor, og der er en særlig mulighed for oplevelsen af stilhed. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Ønske om etablering af ridestier. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter, Workshop for brugerrepræsentanter)
- Langrendsløjper. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)
- Eventyrsti og oplevelsessti. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)
- Bænke langs stierne til ældre. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)

Kilder

Hammer Bakker Runners, “HBR Løberuter”, https://www.hammerbakkerrunners.dk/hbr/ruter/ (sidst besøgt 17/10 2020)

Projekt Hammer Bakker, “Kongevejen gennem Hammer Bakker”, http://www.oplevhammer-bakker.dk/Vandreture/kongevejen/kongeve-jen-1-2.html, (sidst besøgt 17/10 2020)

“Mountainbikeruter”, Aalborg Kommune, Park & Natur, 2011

Foto: Aalborg Kommune

Støttepunkter

Et netværk af unikke natur-oplevelser

I Hammer Bakker findes der et hav af særlige natur- og kulturoplevelser spredt over hele området. Friluftsplanen ser infopunkterne (under indsatsområdet "Adgang" på s. 41), de natur- og kulturhistoriske oplevelser (se indsatsområdet "Natur- og kulturhistorie" på s. 27) samt støttepunkterne i Hammer Bakker beskrevet i dette afsnit, som én stor sammenhængende oplevelsesinfrastruktur. I brugernes øjne hænger disse steder nemlig sammen som et samlet netværk af forskellige steder, informationer og faciliteter, der i sammenhæng skaber en optimal ramme for den unikke oplevelse af den store vilde natur, for både nye og garvede friluftsbrugere i Hammer Bakker.

Steder vi mødes

Friluftslivet i naturen styrker mental og fysisk sundhed, fællesskaber og engagement. Vi vil derfor gerne i overensstemmelse med borger- og brugerønsker skabe gode rammer og faciliteter for frilufts- og naturoplevelser i Hammer Bakker. Det gør vi bl.a. ved at etablere en række steder, hvor vi kan mødes på tværs af geografi, alder og interesser.

Et støttepunkt er et område i Hammer Bakker, hvor brugerne kan mødes, forsamles i større eller mindre grupper, og "slå lejr". Støttepunkterne kan være større eller mindre anlæg, som giver mulighed for ophold og adgang til basale faciliteter. Støttepunkterne er altid indpasset i naturen og med respekt for det landskab, der findes i forvejen.

Vi vil gerne gøre Hammer Bakker endnu mere tilgængelig for de omkringliggende byer ved at lette adgangen til området og aktivere naturen for flere af vores lokale beboere og vores besøgende udefra. Det hjælper støttepunkterne med.

Støttepunkterne placeres flere forskellige steder for på én gang at imødekomme alle, der bor omkring Hammer Bakker, og for samtidigt at fordele presset på naturen, og dermed aflaste naturen.

Vi har blik for dem, som bor i selve Hammer Bakker. At skabe støttepunkter med plads til at man kan opholde og samle sig i Hammer Bakker går ikke ud på at spolere den fred, som er her. Det går ud på at styrke og fremhæve fællesskaberne omkring den uspolerede og autentiske naturoplevelse. Vi vil skabe steder for fællesskab i pagt med og i respekt for naturen – det er altid det vigtigste og første opmærksomhedspunkt.

I forhold til anlæggelse af faciliteter og støt-

Et støttepunkt kan, men skal ikke, indeholde:

- Adgang til vand
- Affaldshåndtering
- Toilet
- Info og naturformidling, f.eks. infostander, oversigtskort, formidling af ruter og naturoplevelser og digitale hjælpemidler
- Adgang via stier
- Opholdsplads
- Bålhytte eller bålsted
- Overdækning
- Primitive overnatningsmuligheder

Et støttepunkt kan, men skal ikke, indeholde:

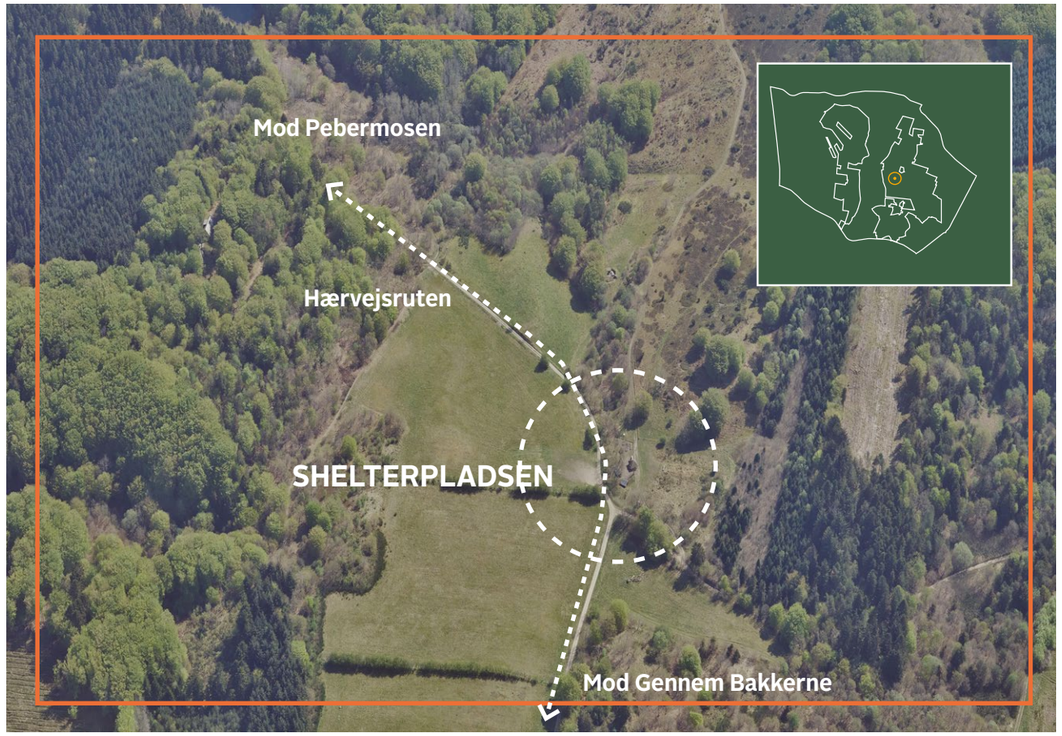

Foto: Urban Goods

tepunkter i Hammer Bakker er området, som tidligere nævnt, underlagt en række restriktioner i forhold til fredning og naturbeskyttelse mm. (Se mere herom under "Rammer for friluftslivets udfoldelse" på s. 16). Derfor er muligheden for placering af støttepunkterne begrænsede. I det følgende er kortlagt nogle eksisterende og potentielle steder. Der er både tale om steder, der i dag allerede opfattes som samlingspunkter, men trænger til en opgradering, og om steder, som rummer et potentiale som et sted, man kan opholde sig og samles i fællesskaber.

Fire af de fem potentielle støttepunkter er placeret, så man ankommer til dem til fods, på cykel eller hest – flere af dem har dog p-muligheder i umiddelbar nærhed. Fire af de fem potentielle støttepunkter er desuden beliggende i friluftszone for at understøtte mest aktivitet i dette område. Et enkelt er beliggende i periferien af en stillezone for at give mulighed for en mere stilfærdig indgang til Hammer Bakker.

Projektejerne er er dialog med borgergruppen Rundt om Hammer Bakker om et muligt samarbejde om udvalgte støttepunkter.

Støttepunkt: Shelterpladsen

Status:

Aalborg Kommune har en autoriseret shelterplads med et multtoilet og rindende vand, fire shelters og to bålpladser, hvor den ene er med bålhytte. Multtoilettet er i dag et af to offentligt tilgængelige toiletter i hele projektområdet (det andet ligger ved indgangen til Pitsvej fra Gennem Bakkerne). Området er præget af et lysåbent kuperet område og har et landskab med kanter bevokset med løvtræer.

Der er en vandpost til de forbipasserende vandrere og dem, der bruger Shelterpladsen. Det er muligt (men i dag ulovligt) at køre i bil til og parkere tæt ved Shelterpladsen, og optællinger viser, at der gennemsnitligt kører 29 motorkøretøjer i døgnet på strækningen op til Shelterpladsen. Der bør tages stilling til denne problematik i nærmeste fremtid.

Shelterpladsen er centralt placeret og tilgængelig for størstedelen af brugerne, men området er ikke tilgængeligt for bevægelseshæmmede og folk med barnevogne eller kørestol.

Pladsen er et meget besøgt og benyttet område med stor aktivitet af mange forskellige målgrupper. Der kan i perioder opleves en mangel på plads til flere grupper på én gang og mangel på plads til overnatning i de etablerede shelters. Man kan ikke booke de fire shelters på forhånd – det foregår efter først til mølle-princippet.

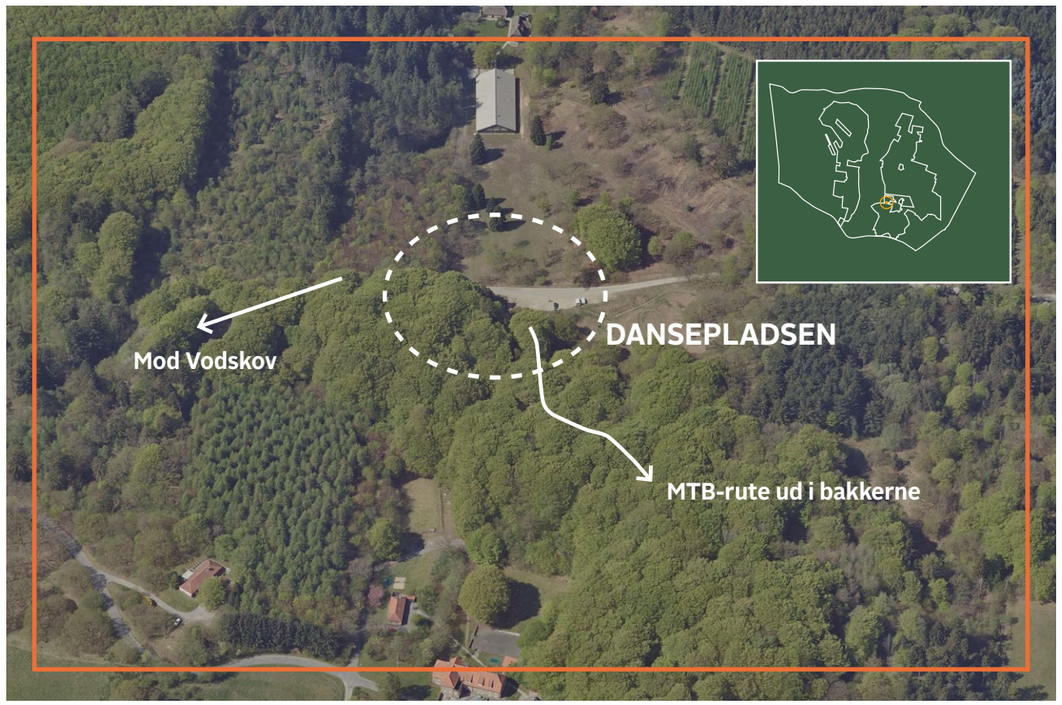
Potentiale:

Hærvejsruten går forbi Shelterpladsen og vandreruter, langrendsløjpen og MTB-ruten er nemt tilgængelige herfra, og dermed kan man med fordel fremhæve Shelterpladsen som et knudepunkt for ruter i Hammer Bakker.

Det kan overvejes at opføre endnu et eller flere shelters for at imødekomme den store efterspørgsel. Der findes forsyningsledninger med vand til Shelterpladsen, og selve tilgængeligheden til rindende vand kan udvides, ligesom det kan være en mulighed at opgradere toiletforholdene fra multtoilet til et toilet med en septitank.

Området er udpeget som Natura 2000, og området har beskyttede naturtyper som hede og overdrev. Dermed kan Shelterpladsen i endnu højere grad fremhæves som et udgangspunkt for en oplevelse af den naturlig fauna og det naturlige landskab i Hammer Bakker. Shelterpladsen ligger i et fredet område og en udvidelse samt nye toiletforhold, vil kræve dialog med og dispensation fra Fredningsnævnet. Når man benytter Shelterpladsen er det den store p-plads ved Gennem Bakkerne, der skal anvendes. "Indkørsel forbudt"-skiltet forventes fjernet ved Storemosevej ind til Shelterpladsen med henblik på, at man fremadrettet kan køre ind og læsse grej af, men ikke parkere.

Støttepunkt: Dansepladsen

Status:

Fra "Dansepladsen" ved Gennem Bakkerne er der et naturligt udgangspunkt for vandre-, løbe- og MTB-ruter, og det er ligeledes muligt at parkere her på den store åbne grusplads. Ved pladsen er der opsat affaldsstativer og et bord-bænkesæt. Området er præget af tæt bevoksning af løvtræer.

Dagligt kører der gennemsnitligt 207 motorkøretøjer ind til Dansepladsen via Gennem Bakkerne.

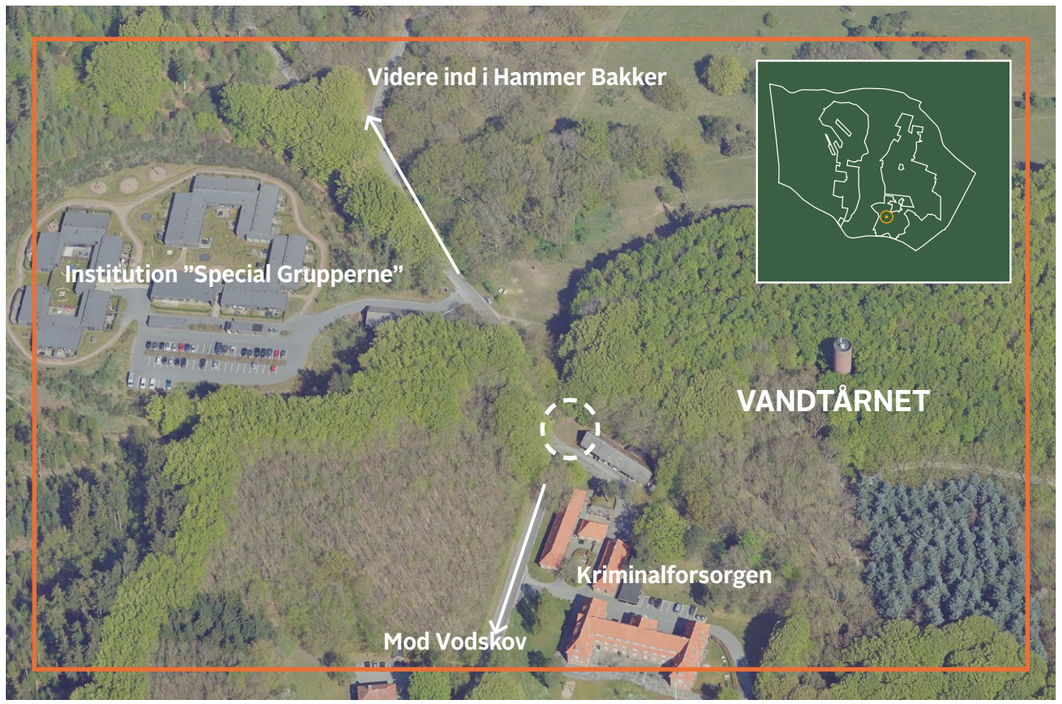
Potentiale:

Dansepladsen ligger i tilknytning til den gennemgående hovedfærdselsåre og grusvej Gennem Bakkerne og er dermed meget tilgængelig for besøgende i Hammer Bakker, der naturligt kommer forbi denne vej.

I et samspil med Vandtårnet, der ligger tæt ved, er det oplagt at gøre Dansepladsen til et knudepunkt for ruter og et infopunkt, som guider brugeren ud i hele området.

Området ligger i fredskov, men da der ligger rørledninger i tæt tilknytning til stedet, kan der med fordel etableres en vandpost.

Potentielt støttepunkt: Pitsvej ved Vandtårnet

Status:

Vandtårnet er et åbenlyst pejlemærke i området, et historisk ikon med kulturhistorisk værdi. Det ligger bynært til Vodskov, og det igangværende projekt, der har som formål at renovere og reaktivere Vandtårnet som et aktivitets- og formidlingspunkt med natur- og kulturformidling, har allerede modtaget midler fra Realdanias program "Underværker".

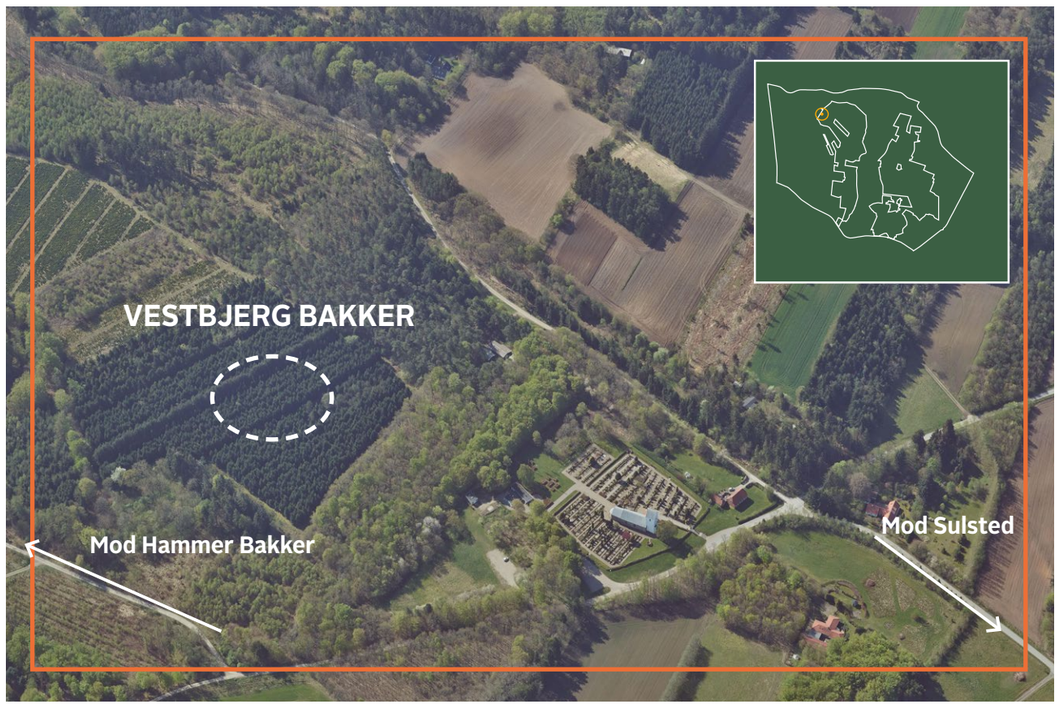
Vandtårnet ligger ikke langt fra den primære færdselsåre i området, Gennem Bakkerne. Med sin placering nord for Vodskov ligger det i umiddelbar nærhed af det, der for mange besøgende fra syd er en naturlig indgang til Hammer Bakker.

Potentiale:

Vandtårnet bliver et fantastisk udsigts- og formidlingspunkt for hele området og skal fremhæves som et oplagt samlingssted for lokale og gæster udefra.

Selve Vandtårnet ligger i fredskov, Natura 2000 og indenfor skovbeskyttelseslinjen, men i forlængelse af Vandtårnet i området, knyttet til de nærliggende institutioner ved Pitsvej, kan der evt. opgraderes med et overdækket opholdsrum, som eksempelvis også kan fungere som madpakkehus for lokale institutioner og generelt være et støttepunkt til Vandtårnet. Her findes også et offentligt tilgængeligt toilet ved Pitsvej 14 (om end det ikke er kendt af mange). Man kan parkere på institutionernes p-pladser. De er optaget i arbejdstiden, men i forhold til støttepunktet kan man udnytte de eksisterende p-pladser effektivt, da friluftsliv og rekreation primært foregår uden for normal arbejdstid.

Potentielt støttepunkt: Vestbjerg Bakker

Status:

I periferien af stillezonen er Vestbjerg Bakker en naturlig indgang i Hammer Bakker for nordvestsiden af området. Området ligger tæt på Sulsted Kirke, som er et let, genkendeligt pejlemærke i landskabet, og Vestbjerg Bakker vil i udpræget grad være et adgangsområde for de lokale beboere i Sulsted, men vil også kunne benyttes af folk, der kommer fra Hirtshalsmotorvejen (E39), der løber på den nordvestlige side af Hammer Bakker.

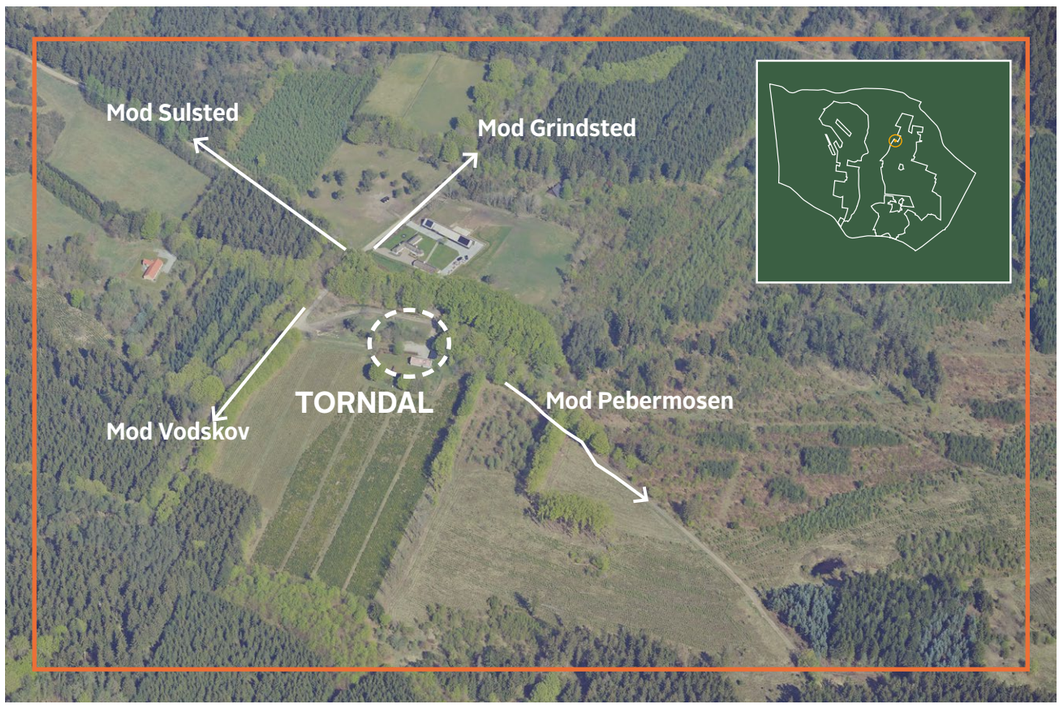
Området er præget af nåleskov og nåletræsplantager, men vil i forbindelse med naturgenopretningen skifte karakter over de kommende år.

Potentiale:

Ved den eksisterende juletræskultur, som skal fældes som en del af naturgenopretningen, er der tale om et område, hvor der er potentiale for at etablere en afdæmpet opholdsplads eller et mindre shelterområde.

Da området ligger i stillezonen, kan det give en naturlig og anderledes vej ind i Hammer Bakker fra nordvest, der ikke byder på et højt og støjende aktivitetsniveau. Derfor kunne man programmere det til et støtte- og infopunkt med en særlig vinkling på lav puls og fordybende oplevelser. Der forventes etableret en p-plads ved Branths Plantagevej, som kan servicere dette støttepunkt.

Potentielt støttepunkt: Torndal

Status:

Området Torndal, ved den tidligere jagthytte, er et interessant område, fordi det ligger i friluftszonen og i den nordøstlige del af Hammer Bakker op mod Grindsted.

Her er der i forvejen en mindre p-plads, og i kraft af jagthytten er der også vand og kloakering.

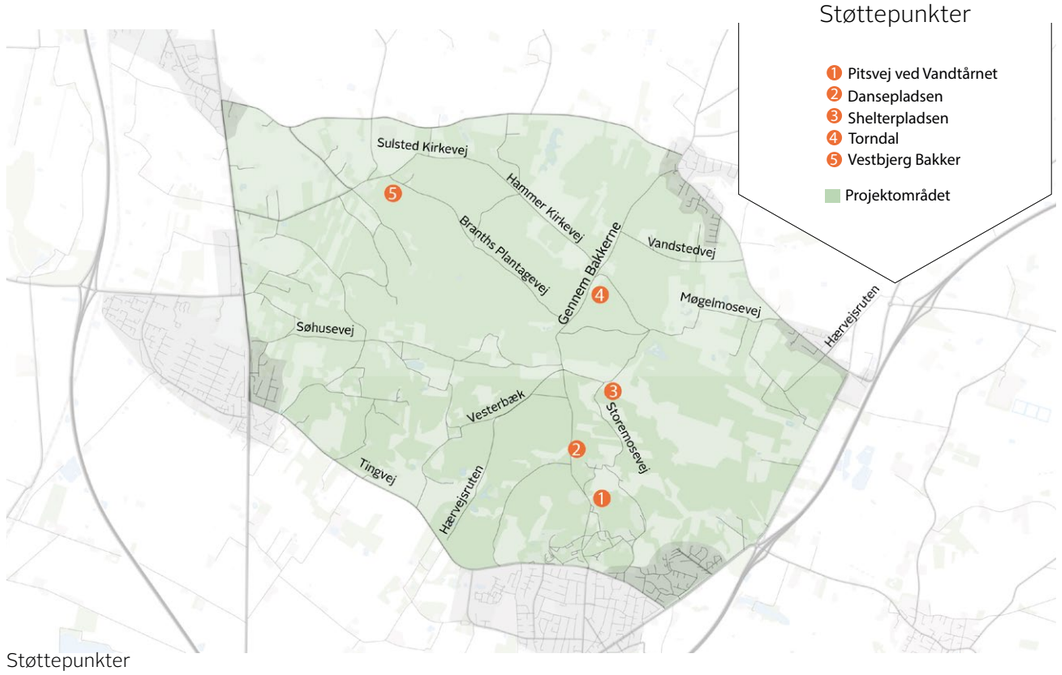
Potentiale:

Der kan evt. etableres et offentligt, tilgængeligt toilethus og en vandpost til gavn for brugerne af Hammer Bakker. Jagthytten kan muligvis komme i spil på et senere tidspunkt.

Området, der ligger syd for jagthytten, er en juletræskultur, som skal fældes i forbindelse med naturgenopretningsprojektet. Her kan der også være et potentiale for at skabe opholdsrum. Samlet kan området give brugerne, der kommer fra Grindsted, en god indgang til Hammer Bakker.

Det siger brugerne

- Hammer Bakker skal kunne rumme at være et samlingssted. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Et mødested skal være etableret i pagt med naturen og må ikke blive et stort anlæg, der tiltrækker gæster i sådan en grad, at det presser området uhensigtsmæssigt. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Lav en flerstrenget formidlingsstrategi, der formår at rumme alle målgrupper i et centralt mødested, der kan guide til den type oplevelse, man søger: fred og ro, natur, kultur, friluftsliv, geologi/landskab etc. (Kilde: Workshop for brugerrepræsentanter)
- Flere overnatningspladser - nye steder. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)
- Flere shelterpladser – de eksisterende er ofte fuld optagede. (Kilde: Borgermøde i Vodskov Kultur & Idrætscenter)

Støttepunkter

Foto: Urban Goods

Foto: Lotte Marinussen

Formidling

Hammer Bakker har ikke alene potentiale til at blive et meget værdifuldt naturområde. Området kan også blive en vigtig platform for formidling af den nordjyske natur. Den varierede natur, som Hammer Bakker tilbyder, rummer ligeledes en varieret brugergruppe af friluftsudøvere med forskellige interesser, behov og forskellig viden om naturen. Derfor bliver formidling af Hammer Bakker centralt for at få indsigt i naturen, så vi kan lære af den, bruge den og være med til at beskytte den.

Eksisterende formidling

Formidlingen i Hammer Bakker er i skrivende stund flere steder mangelfuld og forældet med en eksisterende folder fra 2010 og infotavler, som generelt ikke er opdateret efter kommunesammenlægningen (2007). Der har pågået et arbejde med at opdatere formidlingen bl.a. i samarbejde med borgergruppen Projekt Hammer Bakker. Dette arbejde er pt. sat på pause og afventer friluftsplanen.

Digital formidling

Naturgenopretningsprojektet omkring Hammer Bakker formidles i skrivende stund digitalt på de respektive projektpartneres hjemmesider. Hammer Bakker som friluftsdestination formidles berøringsvis på VisitAalborgs hjemmeside. En ligeledes kort og uopdateret formidling af friluftsmulighederne i Hammer Bakker findes også på en underside under Skovområder i Aalborg Kommune på aalborg.dk, og en lidt uddybende, men også uopdateret formidling af området, findes under Aalborg Kommunes initiativ Det Grønne Guld.

Derudover formidles forskellige aspekter af friluftslivet i Hammer Bakker på de respektive brugergruppers platforme – f.eks. præsenterer borgerinitiativet Projekt Hammer Bakker en grundig formidling af de kulturhistoriske spor i området på denne hjemmeside: http://www.oplevhammerbakker.dk/Historie/historie.html.

Løbeklubben Hammer Bakker Runners formidler flere forskellige forslag til løberuter på: https://www.hammerbakkerrunners.dk/ og Hammer Bakker MTB formidler både spor og nyhedsopdateringer omkring MTB-forholdene i Hammer Bakker på deres facebookside: https://www.facebook.com/HammerBakker-Mtb.

Fysisk formidling i området

I projektområdet findes der kortborde og infotavler bl.a. ved de eksisterende støttepunkter samt adgangsvejen fra Grindsted, men formidlingen trænger overordnet set til en udskiftning og opdatering.

Ved hundeskoven er der infotavle med reglerne for anvendelse af kommunens hundeskove. Ved indgangen til Hammer Bakker fra Tingvejen ad Hærvejsruten findes infotavle om Hærvejsruten og Hammer Bakker.

Ved Shelterpladsen findes forskellige infotavler og kortborde om benyttelsen af shelters og om Hærvejsruten. Et af skiltene for Hærvejen har været udsat for hærværk og skal udskiftes. Ved Dansepladsen findes en infotavle omkring MTB-ruten og færdsel som MTB-cyklist. Infotavlen er krakeleret og bør udskiftes.

På nogle af områdets mange fortidsminder står der formidlingstavler. Tavlerne er generelt i dårlig stand eller defekte. Alle bør udskiftes og opdateres. Projekt Hammer Bakker har, i samarbejde med Aalborg Kommune og med privat støtte, formidlet en række historiske punkter i hele Hammer Bakker området. Punkterne er formidlet via projektets hjemmeside og markeret i terrænet med skiltning, der leder derhen, og infotavler på stedet samt et oversigtskort placeret nord for Gennem Bakkerne 14 ved "Porten til Hammer Bakker".

I 2013 blev der opsat tre infotavler på Dansk Botanisk Forenings arealer i projektområdet i anledningen af 100-års jubilæet for, at Dansk Botanisk Forening modtog arealerne som en gave.

Endelig er der i hele projektområdet en lang række mere eller mindre hensigtsmæssige forbud, advarsel og oplysningsskilte, som der skal ryddes op i.

Flerstrenget formidling

Med naturgenopretningsprojektet vil Hammer Bakker i endnu højere grad blive en særlig naturseværdighed. Området vil få mere bevågenhed og tiltrække nye naturbrugere, som ikke nødvendigvis er vant til at gebærde sig i naturen. Formidlingen og kommunikationen om benyttelsen og beskyttelsen af området bliver således endnu mere vigtig. Derfor skal vi opgradere informationsniveauet om oplevelsesmulighederne og om, hvordan man færdes i Hammer Bakker.

Samtidigt er det også vigtigt, at der er plads til at opleve Hammer Bakker på egen hånd for de naturbrugere, der gerne vil opleve den vilde natur og "fare vild" i den. Formidling af områdets natur skal således være et tilvalg, man kan benytte sig af, såfremt man er interesseret i det.

En undersøgelse af borgernes friluftsbrug, lavet for Aalborg Kommune af Userneeds, viser, at den mest brugte måde at søge informationer om naturområder på er gennem venner og bekendte (44 % af de adspurgte). Det ses dog, at borgerne samlet set helst vil finde informationerne via kommunes egen hjemmeside samt søgemaskiner. Ser man på de 15 til 34-årige, bruger 25 % af dem sociale medier til at finde informationer om kommunens naturområder, hvorimod de 55 til 79-årige benyt-ter sig signifikant mere af vandretursfoldere, kommunens hjemmeside og skilte/infostandere. Dette kombineret med mange forskellige brugertyper og nye såvel som erfarne brugere, der tilgår information om området på mange forskellige måder, peger på, at der er behov for en flerstrenget formidlingsstrategi. Strategien består derfor af en række indsatser, som skal bindes sammen til en sammenhængende kommunikation og fortælling om Hammer Bakker.

Indhold – hvad skal formidles?

Overordnet skal vi styrke informationsniveauet i Hammer Bakker. Informationen skal give en helstøbt indføring i, hvilken særlig værdi Hammer Bakker repræsenterer, hvilke oplevelsesmuligheder her findes, og hvordan man som bruger færdes her på naturens præmisser. Formidlingen bør omfatte følgende områder:

Foto: Lotte Mariussen

1) Information om naturgenopretningen og projektområdet

I løbet af de næste år vil naturen i Hammer Bakker komme til at ændre sig markant som en del af naturgenopretningen, når de mange tætte nåleskovsplantager fældes for at give plads til tidligere tiders løvskov, hede og overdrev. Skovfældning kan se voldsom ud, og det kan afstedkomme bekymring, når naturen, som vi kender den, ændres. Derfor er det vigtigt at formidle baggrunden for naturgenopretningen og perspektiverne om, hvad den kan føre med sig af styrket biodiversitet og nye naturoplevelser. Ligeledes er det væsentligt at formidle om de metoder såsom græsning, der anvendes til naturpleje, så friluftsbrugerne bliver bekendte med formålet og præmisserne for de frie kreaturer og heste (se mere herom under indsatsområdet "Adgang" på s. 41).

2) Information om naturen

Naturgenopretningen betyder, at man genskaber et af Nordjyllands mest markante, værdifulde og artsrige naturområder og vil dermed kunne tilbyde friluftsbrugeren en enestående natur og et storslået landskab. Naturgenopretningen vil bl.a. forbedre levevilkårene for mange sjældne dyr, planter og svampe, som findes i Hammer Bakker. Det gælder blandt andre sommerfugle som brun pletvinge, forskellige arter af perlemorsommerfugl, violetrandet ildfugl og engblåfugl.

Området er også en vigtig bolig for sjældne fugle som duehøg, hvepsevåge og natravn, og rummer planter som hønsebær, guldblomme, kobjælde, som ligeledes alle er sjældne i Danmark. Hammer Bakker rummer således et stort potentiale for at formidle både flora og fauna såvel som landskabets geologiske historie og give friluftsbrugeren en endnu bedre forståelse for vigtigheden af at sikre biodiversiteten og passe på naturen.

3) Information om kulturhistorien

Gennem tusindvis af år har mennesker sat deres spor i Hammer Bakkers kuperede landskab. Talrige gravhøje vidner om tidligere tiders storhed, ligesom gamle hulveje og skovdiger fortæller historier om, hvordan området er blevet brugt. De historiske spor er tydelige her i landskabet i Hammer Bakker, og området rummer et særligt potentiale for at mærke og sanse vores forhistorie (se mere om formidling

af kulturhistorien under indsatsområdet “Natur- og kulturhistorie” på s. 27).

4) Information om færdsel, ruter og stier

Information om færdsel i bakkerne, og hvilke ruter, stier og pejlemærker du kan orientere dig efter, er en vigtig forudsætning for at kunne benytte sig af det rekreative område. I Hammer Bakker skal der være plads til at “fare lidt vild”, men der skal også være mulighed for at få overblik over områdets forbindelser, og hvor man må være og ikke være (se mere om formidling af stier og ruter under indsatsområdet “Stier og ruter” på s. 53)

5) Information om adfærd

Ikke alle har læst Naturbeskyttelsesloven og ”Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen” inden de trækker i gummistøvlerne eller kondiskoene og begiver sig ud på en tur i bakkerne. Derfor er det nødvendigt at guide friluftsbrugeren i, hvad man må og ikke må, når man færdes i Hammer Bakker – så vi både kan passe på naturen og på hinanden (se mere om adfærd og regler for færdsel under indsatsområdet “Adgang” på s. 41).

Adressering – hvordan skal vi formidle det?

- Formidlingen skal tage højde for, at de mange brugergrupper gør brug af Hammer Bakker på forskellig vis. Derfor skal formidlingen kunne rumme at have fokus på både fred og ro (pulsen ned), det aktive friluftsliv (pulsen op), ønske om viden om natur og landskab samt ønske om viden i kulturhistorien.
- Formidlingen skal være differentieret i forhold til, om man er nybegynder eller en erfaren bruger. Og formidlingen skal også kunne tage højde for, at der i de kommende år vil opstå en ny brug af Hammer Bakker, som vi skal kunne gribe og tilpasse formidlingen i forhold til.
- Formidlingen skal for så vidt muligt undgå formynderi og løftede pegefingre. I Hammer Bakker skal der være en positiv vejledning og formidling, der inspirerer til at opleve området.
- I friluftsplanen er der primært fokus på projektområdet, men i den generelle formidling skal der også være blik for hele Hammer Bakker, hvor både offentligt tilgængelige områder og private områder, præsenteres som en helhed.

Foto: Urban Goods

Udformning – hvor skal det formidles?

Skiltning og wayfinding

Der skal opgraderes i forhold til skiltning i hele området. Det er vigtigt, at der er fysisk skiltning der, hvor brugerne møder Hammer Bakker. Som det er beskrevet under indsatsområdet “Adgang” på s. 41, er der udpeget en række infopunkter ved indfaldsveje, hovedfærdselsåre og andre nøglepunkter. Men skiltningen må ikke dominere området, og derfor skal skiltning og tavler være æstetisk udformet og afstemt i forlængelse af den natur, de optræder i. Der vil i den forbindelse blive udarbejdet en fælles designlinje. Samtidig bør der overvejes en fælles designlinje for al formidling af Hammer Bakker for at tydeliggøre sammenhængen mellem de forskellige nedslag og styrke oplevelsen af én samlet friluftsdestination. Inspiration til det kan bl.a. hentes ved formidling af Camønoen eller Naturpark Amager.

Støttepunkter som formidlingsplatform

Støttepunkterne i Hammer Bakker (se indsatsområdet “Støttepunkter” på s. 65) får en særlig rolle i formidlingen af området. Ved støttepunkterne skal der være en uddybende formidling af naturens kvaliteter, stier, veje og de forskellige ruter i området samt mulighederne for friluftsaktiviteter. Formidlingen skal have en generel information, men der skal desuden være et element af stedsspecifik information. Eksempelvis skal der ved støttepunktet ved Vestbjerg Bakker i den nordøstlige del være blik for, at man befinder sig i en stillezone i Hammer Bakker. Derfor skal informationen om området have fokus på aktiviteter med lav puls. Ved udstillingscenteret i Vandtårnet i den sydlige del, ved en af Hammer Bakkers primære indfaldsveje, kan der til gengæld være en bred og grundig indføring i hele områdets kulturhistorie og naturkvaliteter.

Digital formidling

Information i selve Hammer Bakker skal suppleres af digital formidling af bakkerne – f.eks. gennem digitale kort og information, som samlet er tilgængeligt via en hjemmeside. Der bør leveres en app-løsning til alle platforme med indhold, der kan downloades og tilgås i offline tilstand. Indholdet i denne app skal kunne guide brugerne, når de er til stede i Hammer Bakker.

Ambassadører

Det kan overvejes at udbygge samarbejdet med de gode frivillige kræfter i lokalområdet ved at etablere et koordineret ambassadørkorps for Hammer Bakker. Ambassadørkorpset skal faciliteres af Aalborg Kommune og kan bestå af frivillige guider og andre relevante aktører. Ambassadørerne kan på positiv vis formidle om bakkernes muligheder, og hvordan vi passer på området, og på den måde være med til at sikre, at mange flere forstår værdien af Hammer Bakker. I forlængelse af det kan det give god mening at etablere et samarbejde med de lokale institutioner og skoler i området i forhold til at bruge Hammer Bakker som en platform for læring om naturen, således at vores børn og unge bliver klædt på til at bruge naturen – grønne børn bliver grønne voksne. Inspiration kan findes blandt Nationalpark Vadehavet, som arbejder med at uddanne frivillige nationalpark-ambassadører, der hjælper med at udbrede kendskabet til Nationalparken, eller hos Nationalpark Thy, der arbejder med frivillige nationalparkværter, der fungerer som værter for besøgende i nationalparken og hjælper med formidling og viden om, hvad man kan opleve de forskellige steder.

Styrket kontakt til brugergrupperne

De forskellige brugergrupper, der benytter Hammer Bakker i dag, er i sig selv ikke homogene størrelser. Internt i grupperne er der forskellige typer af brugere. Derfor er brugerne og deres organisationer en del af løsningen i arbejdet med, at vi sammen tager ansvar for at formidle om, hvordan vi bruger Hammer Bakker.

Derfor skal kontakten og involveringen af brugergrupperne styrkes i formidlingsindsatsen. Dette kan bl.a. gøres gennem aktiv involvering og uddelegering af formidlingsopgaver til Naturrådet, som repræsenterer forskellige brugergrupper i Hammer Bakker.

Det siger brugerne

- Hammer Bakker skal have formidling på flere platforme – fysisk og digitalt. Særligt vigtigt er det ved indfaldsvejene. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Der skal være formidling på stedet, men i høj grad også en digital formidling af Hammer Bakker. Digitale kort med vejledning koblet med indsigter i stederne. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Brugergrupperne er ikke en homogen størrelse. Internt i grupperne er der forskellige typer af brugere. Men vi skal opdrage brugerne og deres organisationer til at påtage sig et ansvar for at "opdrage" deres medlemmer, således at de internt i grupperne holder selvjustits, og dermed kan vi minimere og adfærdsregulere de mindre grupper, der bryder reglerne. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Formidling af områdets natur. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)
- Understøttelse af læring. (Kilde: Workshop med brugerrepræsentanter)

Kilder

Userneeds, "Aalborg Kommune, De Grønne Områder", Aalborg Kommune, november 2017

Nationalpark Thy, Frivillige Nationalpark-værter, https://nationalparkthy.dk/udvikling-og-samarbejde/nationalparkskolen/frivillig-vaert/ (sidst besøgt 17/10 2020)

Nationalpark Vadehavet, "Nationalpark Vadehavet har fået 25 ambassadører", 21-09-2017, https://nationalparkvadehavet.dk/nyheder-vadehavet/2017/sep/ambassadoerer/ (sidst besøgt 17/10 2020)

Foto: Lotte Marinussen

Organisering

Partnergruppen

Bag initiativet til en friluftsplan for Hammer Bakker står Den Danske Naturfond, Dansk Botanisk Forening og Aalborg Kommune. De tre organisationer er projektejere og indgår på lige fod i projektet. Aalborg Kommune varetager projektledelse og sekretariatsfunktionen. Aalborg Kommune er desuden ansvarlig for drift af faciliteter, skiltning og wayfinding i området – evt. i samarbejde med lokale foreninger eller borgergrupper. Aalborg Kommune varetager desuden områdets samspil med øvrige politikker og strategier i relation til friluftslivet og håndterer ansøgninger om større organiserede aktiviteter i projektområdet. Partnergruppen varetager i fællesskab formidlingen af området til offentligheden.

Naturrådet

I forbindelse med naturgenopretningsprojektet er Hammer Bakker Naturråd oprettet. Naturrådet består af repræsentanter fra forskellige interesse- og brugergrupper i området og koordineres af Aalborg Kommune. Naturrådet fungerer som sparringspartner for partnergruppen – både i forhold til udmøntningen af naturplanen og i forhold til udfoldelse af friluftsplanen. Naturrådet har været inddraget i forbindelse med udviklingen af friluftsplanen, og fremadrettet afholdes der kvartalsvise møder med Naturrådet for at styrke samarbejdet med lokale interesse- og brugergrupper i Hammer Bakker. Naturrådets rolle i forhold til friluftsplanen er at:

- Levere indsigter fra de forskellige brugergrupper, som Naturrådet repræsenterer.
- Bidrage til fælles løsninger inden for friluftslivets udfoldelse i Hammer Bakker.
- Formidle arbejdet med friluftsplanen til deres respektive bagland.
- Undersøge mulighederne for samarbejder med brugergrupperne om udmøntningen af friluftsplanen f.eks. i forhold til frivillige eller muligheder for samfinansiering.

Naturrådet består i skrivende stund af repræsentanter fra:

- Landsbyklyngen Rundt om Hammer Bakker
- Lodsejersammenslutningen Hammer Bakker
- Danmarks Naturfredningsforening
- Friluftsrådet
- Dansk Ornitologisk Forening
- Dansk Botanisk Forening

Inddragelse, medejerskab og medansvar

Det er intentionen at bygge videre på de erfaringer, der allerede er blevet skabt med at inddrage og involvere brugerne i udformningen af friluftslivet – især de mere specialiserede og krævende områder – både i forhold til udvikling af stier og tilgængelighed, men også i den fremtidige drift og vedligehold.

Der eksisterer allerede flere gode, erfaringer med samarbejder med lokale grupperinger i forhold til de rekreative muligheder i området. Eksempelvis har Aalborg Kommune et samarbejde med et velfungerende sporlaug for 5 MTB-spor spredt rundt i kommunen, organiseret i en samlende forening. Det giver dem bl.a. musklerne til at hjælpe hinanden i det daglige arbejde, dele grej, erfaringsudveksling om alt fra det lavpraktiske til ansøgning om fondsmidler osv. Desuden har der været indledt samarbejde med foreningen Projekt Hammer Bakker om formidlingen af noget af områdets kulturhistorie. Ligeledes er der et samarbejde med en af de specialinstitutioner for folk med udviklingshandicap, som er beliggende i Vodskov, i forhold til bl.a. opsyn og vedligehold med Shelterpladsen.

Der ligger således et stort potentiale i at undersøge de konkrete muligheder for inddragelse og lokale samarbejder, når friluftsplanen skal udmøntes. Inddragelsen og samarbejdet er særligt værd at fokusere på i forhold til:

1) Formidling

Der findes flere brugergrupper og foreninger i området, som har en stor faglig viden og ikke mindst interesse i områder af relevans for friluftslivet i Hammer Bakker - det værende eksempelvis naturformidling og lokalhistorisk formidling.

2) Faciliteter

I udviklingen eller ved vedligehold af faciliteter såsom støttepunkter, ruter og stisystemer besidder de forskellige brugergrupper ofte en specialviden i forhold til friluftsaktivitetens behov og ikke mindst friluftsbrugerens adfærd. Denne viden kan være brugbar i forhold til at kvalificere udformningen og optimeringen af faciliteterne. Skal der eksempelvis skabes tilgængelighed for fysisk handicappede, giver det mening at inddrage brugerrepræsentanter eller interesseorganisationer i udviklingen.

3) Drift

Flere steder i landet findes gode eksempler på frivillige, der hjælper med vedligehold og drift af alt fra pleje af fortidsminder til kograsserlaug.

Foto: Urban Goods

4) Citizen science

Citizen science kaldes også borgerdrevet videnskab, og er et begreb for, hvordan borgere deltager i forskningsprojekter ved at bidrage med indsamling af data. Bedst kendt herhjemme er formodentligt fugletællinger (også kaldet punkttællinger), som Dansk Ornitologisk Forening står for. Her deltager flere hundrede frivillige med at tælle og registrere fugle over hele landet. Metoden fremhæves også i Aalborg Kommunes strategi for biodiversitet "Rig Natur". Tilgangen bliver desuden brugt af Københavns Universitet inden for registrering af bl.a. fisk, insekter, årets gang i naturen, vilde organismer i byen, svampe og myrer – for bare at nævne nogle områder. F.eks. arbejder Syddansk Universitet med metoden inden for bl.a. sundhedsforskning. Mulighederne er mange for at inddrage frivillige i indsamling af viden om naturen og friluftslivet i Hammer Bakker.

Kilder

D.P. Eskildsen, T. Vikstrøm, M.F. Jørgensen & C.M. Moshøj, "Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2019. Årsrapport for Punkttællingsprogrammet". Dansk Ornitologisk Forening, 2020

Københavns Universitet, Citizen science, https://forskning.snm.ku.dk/citizen-science/ (sidst besøgt 17/10 2020)

"Rig natur i Aalborg Kommune - en strategi for biodiversitet", Aalborg Kommune, 2017

SDU, Citizen science, https://www.sdu.dk/da/citizenscience (sidst besøgt 17/10 2020)

Foto: Aalborg Kommune

Foto: Den Danske Naturfond

Aalborg Kommune
Den Danske
NATURFOND
DANSK BOTANISK FORENING